

Literatorul

Primăria
Capitalei

Revistă fondată în 1880 de Alexandru Macedonski ■ Ediție nouă, Nr.4 / septembrie 2019 ■ Exemplar gratuit

Alex Ștefănescu:

„Literatura reprezintă
un îndreptar de aur
al limbii române”

pag. 4-5-6

Istorie și limbă:
De la romani la
români – pledoarie
pentru latinitate

pag 8

Dulcele nostru
grai este un brâu
invizibil al unității
poporului român

pag 10-11

Nu numai omul
își caută locul...

pag 12-13

*Mult e dulce și frumoasă
Limba ce o vorbim,
Altă limbă armonioasă
Ca ea nu găsim*

„Limba românească”, de George Sion

**Primăria
Capitalei**

**TEATRUL
ODEON**
sezonul 2018/2019

romania2019.eu

slugă la **2** stăpâni

de Carlo Goldoni
traducerea Polixenia Karambi

Regia **PETER KEREK** Scenografia **IULIANA VÎLSAN**

PAVEL BARTOȘ | **ALINA BERZUNȚEANU** | **ELVIRA DEATCU**
DIANA GHEORGHIAN | **DORINA LAZĂR** | **NICOLETA LEFTER**
RODICA MANDACHE | **RUXANDRA MANIU** | **IRINA MAZANITIS**
CRINA MUREȘAN | **PAULA NICULIȚĂ** | **ANDA SALTELECHI**

Muzică **VIVI STOLERIU** Light design **DANIEL KLINGER**

Director General: CRISTIAN ȘOFRON

SPONSORI:

PARTENER
MEDIA:

OBSERVATOR
CULTURAL

Cuvintele au și ele fantomele lor...

Text: Elena Boholț

Într-una dintre povestirile sale, Hortensia Papadat-Bengescu a avut o expresie pe care nu am putut să o uit: „Cuvintele au și ele fantomele lor”. În mintea mea a avut o rezonanță răvășitoare, care parcă mi-a răscolit cele mai tainice colțuri ale sufletului. Expresia Hortensiei îmi pare o combinație dintre o pictură rupestră, un dans ancestral și o psaltire din Vechiul Testament. Gândul m-a purtat către rostirea filosofică românească, ale cărei sensuri nebănuite au fost atât de minunat aranjate de Constantin Noica în cartea „Cuvânt împreună despre rostirea românească”. Mă refer la limba română și la fantomele sensurilor originilor cuvintelor noastre, atât de frumoase și atât de melodioase. „Sinea și sinele” formează un concept pereche, pe care Noica

l-a explicat cu profunzimea filozofică ce l-a consacrat: „În fața afirmării semețe a sinelui, limba noastră și-ar fi spus: «Nu este bine ca sinele să fie singur; să-i facem un ajutor potrivit pentru el. Din adâncul ei a scos atunci sinea și i-a dat-o drept pereche». Căci, rămas singur, sinele se poate înălța pe sine la absolut. În el este poate amintirea absolutului pe care îl întruchipa cândva (totem, divin), pe vremea când nu era conștient că nu e decât sine”. Din al doilea capitol al cărții - Ciclul ființei - un loc aparte îl are „rostul” și „rostirea”. Mărturisesc că inițial m-am gândit la „rost” ca mod de realizare a cuiva, ori ca ordine materială sau logică. De la Constantin Noica am aflat că cele două cuvinte poartă o înzestrare filozofică aparte în limba română. De la rostul latinesc, scrie

marele filosof, în laboratorul limbii române s-a petrecut ceva fabulos: „Cândva prin sec. al XVI-lea sau al XVII-lea s-a trecut de la un sens concret la unul de speculație ultimă. De fapt, sensul concret, inițial, s-a dedublat: rostul ca gură a sfârșit prin a însemna deopotrivă deschizătură. Pe ambele linii cuvântul a evoluat, pare-se, și din fiecare sens concret s-a putut ajunge în limba noastră la sensuri speculative”. Dacă într-o traducere a lui Herodot „Crisos a chemat pe Adrist, cel cu rost de moarte”, Miron Costin a cugetat că „Din rostul direptului izvorăște înțelepciunea”. Același Miron Costin în poemul filosofic „Viața lumii” - scris în perioada anilor 1600 - a realizat o introspecție a societății: „A lumii cântu cu jale cumplită viața,/ Cu griji și primejdii cum iaste și așa:/ Prea suptire și-n

scurtă vreme trăitoare./ O, lume hicleană, lume înșelătoare!” Fie că este vorba de Hortensia Papadat-Bengescu, de Constantin Noica, de Mircea Eliade, de Mihai Eminescu sau ori care alt mare scriitor ori filozof român, toți au îmbogățit limba și cultura noastră, fără de care am fi prea săraci, sau n-am fi deloc. Iar pentru mine, totul se învârtă în jurul miracolului care ne ține ființa trează, de la prima gângureală pe care-am rostit-o sub privirile blânde ale mamei, la gramatica și literatura descoperite și aprofundate sub exigența dascălului, care mă pune să am mereu în ghiozdan un dicționar morfologic, ortoepic și de punctuație și continuând cu fiecare slovă scrisă și citită, care m-a adus cu picioarele pe pământ, cu sufletul în nori și cu inima la draga noastră limbă română.

Hortensia Papadat-Bengescu a sincronizat romanul românesc cu cel european

Text: Elena Boholț

Gălățeană la origini, Hortensia Papadat-Bengescu este cea mai importantă scriitoare a perioadei interbelice din România. Ea s-a născut pe 8 decembrie 1876 în localitatea Ivănești și a fost supranumită „Marea Europeană” grație sincronizării romanului românesc cu cel european. Critica literară a apreciat influența scriitoarei în romanul românesc modern, mai ales că Hortensia Papadat-Bengescu a observat cu minuțiozitate societatea, iar toată opera sa este străbătută de o analiză pătrunzătoare a firii umane. Odată cu apariția romanului „Concert din muzică de Bach”, Eugen Lovinescu scria că este vorba despre „o nouă literatură română” care „începe printr-o afirmare definitivă”. În acest context, asemănările dintre opera Hortensiei Papadat-Bengescu și cea a lui Marcel Proust au fost remarcate de mai mulți critici ai vremii, care afirmau că sunt multe tangențe cu descrierile din romanul francez „În căutarea timpului pierdut”.

Voi insista asupra aprecierilor lui Lovinescu în calitate de critic literar, care conducea în acea perioadă revista literar-artistică „Sburătorul”, dar și cenaclul literar cu același nume. El a purtat o corespondență îndelungată cu Hortensia - care îi trimitea înainte de a publica toate romanele sau prozele sale - pentru ca acesta din urmă să-i transmită diverse observații asupra scriiturii sale. În aceste condiții, Eugen Lovinescu a observat că: „Dacă numele scriitoarei a fost pus de multe ori alături de cel al lui Marcel Proust, alăturarea nu înseamnă identificare și nu trebuie să meargă mai departe de sensul general al atitudinii analitice; în nici un caz nu poate fi vorba la scriitoare de metoda

proustiană a asociației stărilor de conștiință identice, deși risipite în timp, care, răsturnând ordinea cronologică a evenimentelor, vrea să stabilească o nouă ordine interioară”.

Scrisorile Hortensiei au devenit un preambul al literaturii viitoare

Scriitoarea a purtat corespondențe pe teme literare și cu Garabet Ibrăileanu sau George Topârceanu. Prietenia dintre ei s-a născut în perioada anilor 1913 și 1916, când Hortensia Papadat-Bengescu a publicat mai multe fragmente de proză în revista ieșeană „Viața românească”, opere ce s-au regăsit în volumele ei de debut „Ape adân-

ci” (1919) sau „Sfinxul” (1920). Atunci, Garabet Ibrăileanu a subliniat „originalitatea și caracterul eminent feminin” din romanele Hortensiei. Este de notorietate faptul că scriitoarea a purtat de-a lungul vieții corespondențe cu mai multe personalități literare ale vremii, cum ar fi poetul Camil Baltazar sau istoricul literar George Călinescu, epistole ce au devenit apoi un preambul al literaturii viitoare.

REDACȚIA

ELENA BOHOLȚ, redactor-șef

MILENA ISPAS, redactor

PAUL ROGOJINARU, redactor;
coordonator
Cenaclul Literatorul

DAN CĂLIMAN, fotoreporter

PAVEL STÂNCĂ, colaborator

OLIMPIA MARIN, corector

CODRUȚ RADU, grafician

Revista „Literatorul”
este o publicație aflată
sub egida Bibliotecii
Metropolitane București

ISSN 1220-5583,

ISSN-L 1220-5583

Revista „Literatorul”
se distribuie gratuit

Tipar: RA Monitorul Oficial

Foto: Dan Văntămanu / Arhiva
Muzeului Național al Literaturii Române

„Iluziile sunt singura pomană ce putem risipi în treacăt... și vise trecătoare. Numai ele nu înșală. Ele nu promit nimic. Știi că sunt deșertăciuni, și iată că ți se umple sufletul și mintea de ele. Nu le-ai cerut nimic... și îți dau. Pe când realitatea, ea trebuie să-și ție cuvântul, ea trebuie să plătească și de cele mai multe ori nu poate”. („Dansul”)

Alex Ștefănescu:

Text: Milena Ispas

Foto: Arhiva personală Alex Ștefănescu/ Dan Vatamaniuc,
arhiva Muzeului Național al Literaturii Române

Cel mai important fenomen este limbajul uman, adică ființarea, conștiința. Cuvântul are o amprentă karmică revelată doar de gând. „O carte prinde viață doar atunci când o citește cineva. În rest, stă nemișcată, ca un obiect neînsuflit, făcut din carton și hârtie. Se află într-un fel de letargie, ca «frumoasa din pădurea adormită». Din punctul meu de vedere, o carte care nu are cititori nu există”, spune una dintre cele mai importante personalități ale culturii românești, istoricul și criticul literar Alex Ștefănescu, care cunoaște Biblia cuvântului și descifrează codul suprem al valorii născute din pasiunea sa intensă față de marea literatură. Alex Ștefănescu iubește cuvântul și înțelege că Nichita Stănescu este „un prototip al modernității”, iar „Doina” lui Mihai Eminescu „este o hartă a României de un dramatism răvășitor, întrucât are hotarele marcate nu cu creionul, ci cu imagini ale invaziei”. Ne-a acordat interviul, cu îngăduința celui care nu se ridică într-un univers sfidător al cuvintelor, ci revelează lumii întregi, frumusețea, misterul filosofic al literaturii, dar expune și penibilul lipsei de talent, pentru că așa cum spune domnia sa, critica literară este „o formă de înnobilitare a ființei omenești” și asta pentru că, la început, a fost ... cuvântul.

Sunteți scriitor (în sensul larg al cuvântului: critic și istoric literar, poet, prozator, dramaturg), nu lingvist. De ce vă simțiți dator să apărați limba română?

Scriitorul este favorizat de soartă, în comparație cu alți artiști. Nu trebuie să-și cumpere nici pian, nici vopseluri și pensule, nici cameră de luat vederi. Are nevoie doar de cuvinte, pe care le ia din... aer, fără să le plătească. Le adună de peste tot, de pe buzele mamei lui, din cărți, din frânturile de conversații auzite pe stradă. În schimb, el depinde într-un mod riscant de cuvinte. Dacă un instrument muzical sau un șevalet se degradează, muzicianul sau pictorul le poate înlocui. Dar dacă limba pe care o folosește ca mijloc de exprimare se degradează, scriitorul nu poate atât de ușor să recurgă la alta. Iar în caz că limba respectivă dispare cu totul, dispare și opera lui.

Scriitorul este direct interesat să apere limba, să o cultive, să-i mărească prestigiul. Nu este suficient să o vorbească el bine, trebuie să-i determine și pe alții să se simtă răspunzători de soarta ei.

Ce anume amenință limba română?

Un profesor de română îmi spunea că elevii au izbucnit în râs când au citit primul vers din *Scrisoarea a II-a* a lui Eminescu – „De ce pana mea rămâne în cerneală mă întreb” – întrucât în limbajul argotic de dată recentă „pană” înseamnă altceva decât „pană”, cuvântul fiind folosit în expresii de genul „de ce pana mea mă bați la cap?”. Dacă prea multe cuvinte ar căpăta sensuri licențioase sau batjocoritoare, o mare parte din literatură s-ar prăbuși. Foarte importante sunt cuvintele folosite frecvent, de toată lumea (cele din „fondul princi-

„Scriitorul este favorizat de soartă, în comparație cu alți artiști. Are nevoie doar de cuvinte, pe care le ia din... aer, fără să le plătească”, spune Alex Ștefănescu

pal de cuvinte”), a căror integritate trebuie apărată. Verbe de largă utilizare ca „a pune” sau „a trage”, deja par compromise (din cauza prezenței lor în construcții ca „i-a pus-o”, „i-a tras-o”), și cine apelează la ele o face cu o anumită stânjeneală. Bineînțeles că nu trebuie să avem prejudecăți. Argoul contribuie de multe ori la îmbogățirea și îmbogățirea lexicului, cu termeni pitorești și expresivi. Regretabilă este *plăcerea plebeiană de a murdări* cuvintele. Printre cauzele degradării unei limbi se mai numără *lenea* (unora li se pare obositor să termine de pronunțat fiecare cuvânt, mulțumindu-se cu începuturi de cuvinte), *incultura* (din cauza căreia nu sunt cunoscute exact nici forma, nici sensurile cuvintelor, acestea fiind de găsit numai în dicționare – tipărite pe hârtie sau în ediții on-line – sau în opere literare valoroase). Literatura are nevoie de o limbă stabilă (nu încremenită) și precisă (nu neapărat univocă). Dacă vorbim dezordonat, haotic, dacă eu înțeleg ceva printr-un cuvânt, iar altcineva – altceva, folosirea inventivă a cuvintelor

de către scriitori nu se mai remarcă. Ce farmec ar mai avea niște pantaloni rupți intenționat la genunchi într-o țară săracă și decăzută, în care toți oamenii ar umbla îmbrăcați în zdrențe?

„Eminescu descrie în cuvinte, ca nimeni altul, ceva ce nu se poate descrie în cuvinte, non-realitatea”

Se fac des greșeli de gramatică în comunicarea curentă. E grav?

N-ar fi grav, dacă ar fi doar greșeli de gramatică. Gramatica pare însă să se fi prăbușit cu totul, ca o clădire în timpul unui cutremur puternic. Mulți români – unii dintre ei lideri de opinie – vorbesc precar și hilar limba română, ca niște turiști străini aflați la prima lor vizită în România. Noroc că există literatura, care (încă) reprezintă un îndreptar de aur al limbii române.

De la care scriitor am avea cel mai mult de învățat în legătură cu atitudinea față de limba maternă?

Bineînțeles, de la Eminescu. La o vârstă reprezentând

„Literatura reprezintă un îndreptar de aur al limbii române”

jumătate din vârsta mea, Eminescu știa mai multe cuvinte românești decât mine (în condițiile în care eu mă consider un bun cunoscător al limbii române). Dar, din toate cele aproximativ 200.000 de cuvinte pe care le cunoștea (și pe care le utiliza în articolele de ziar și în traduceri), folosea în poezie numai 700-800. Și anume cuvinte de bază, de largă circulație, productive din punct de vedere lexical, cunoscute de toți vorbitorii de limbă română. Din aceste relativ puține cuvinte făcea poezie de o neasemuită frumusețe, exclusiv prin combinarea lor ingenioasă. Parcă avea acces la „jocul cu mărgelile de sticlă” imaginat de Herman Hesse. Eminescu descrie în cuvinte, ca nimeni altul, ceva ce nu se poate descrie în cuvinte, non-realitatea. Iată un singur exemplu. În *Rugăciunea unui dac*, el caută în minte un zeu suprem, un zeu al zeilor și îl găsește undeva, foarte departe în timp, la originea lumii: „El singur zeu stătut-au nainte de-a fi zeii/ Și din noian de ape puteri au dat scânteii”. Despre versul „El singur zeu stătut-au nainte de-a fi zeii” s-ar putea scrie un întreg studiu, plecând de la arta cu care poetul folosește cuvintele aparent banale, la îndemâna oricui, în cazul acesta verbul „a sta”. Cu acest verb pe care îl știu toți românii, fără nicio excepție, și care este utilizat în toate împrejurările, ca un cuvânt bun la toate, el numește o realitate metafizică, funcționarea unui zeu ca zeu. Numai Constantin Noica va mai avea o atât de mare încredere în cuvintele din fondul principal de cuvinte al limbii române. În plus, pentru a mări solemnitatea

frazei, Eminescu folosește verbul „a sta” la plural, așa cum fac cronicarii cu verbele când se referă la faptele unui domnitor: Mircea cel Bătrân au trimis voroavă turcilor, Ștefan-Vodă ridicat-au mânăstire pe locul bătăliei...

Prin scrierea cu â din a evediem latinitatea limbii române

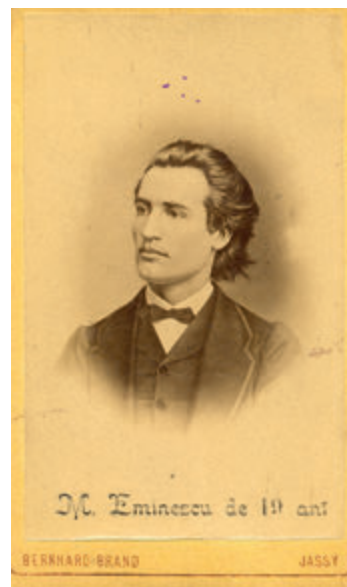
De ce scrieți cu â din a? Nu toți scriitorii s-au întors la această grafie...

Scriu cu â din a pentru că există în România o lege care îmi cere (printre altele) să scriu cu â din a. Așa cum îmi plătesc impozitul și cum trec numai pe culoarea verde a semaforului, scriu cu â din a. Sunt un conformist. Dar ce mândru sună acest cuvânt, *conformist*..., într-o țară de nonconformiști! Într-o țară în care aproape nimeni nu se conformează regulilor elementare de conviețuire... Nici o regulă nu poate fi schimbată spontan și uni-

lateral. Nu e de conceput ca, aflându-te la volanul unei mașini, să stabilești dintr-odată, de unul singur, că începând chiar din acea clipă se va circula pe partea stângă a străzii. Chiar și o regulă proastă respectată de toată lumea este mai bună decât o regulă bună respectată facultativ. Se face însă că regula instituită de Academia Română este o regulă bună. Se numără printre obligațiile pe care eu le îndeplinesc cu convingere. Dacă n-ar fi existat, aș fi militat pentru impunerea ei.

De ce considerați bună această regulă?

Scriind cu â din a facem un serviciu propagandistic limbii române. Îi evediem latinitatea, într-un mod simplu și direct, inteligibil imediat de către milioane de oameni din alte țări. Orice inscripție în limba română – de pe un pachet de țigări, de pe frontispiciul unei ambasade – aduce aminte, prin

În poezie, Mihai Eminescu folosea numai 700-800 de cuvinte de bază, cunoscute de toți vorbitorii de limbă română

intermediul cuvintelor scrise cu â din a, că suntem latini, și nu slavi (așa cum cred mulți). Ca să nu mai vorbesc de ziare și reviste, chiar și de cele abandonate în tren. Ca să nu mai vorbesc de cărți. Avantajul este imens, iar efortul care ni se pretinde – minim. Dacă notarea unei vocale în două feluri ni se pare o corvoadă și ne face să ne văicărim, înseamnă

Criticul literar Alex Ștefănescu consideră că dacă scrierea cu â din a „ni se pare o corvoadă și ne face să ne văicărim, înseamnă chiar că nu mai e nimic de sperat în România”

Academia Română a reparat norma abuzivă din perioada stalinismului, care modificase regula de scriere cu â din a

chiar că nu mai e nimic de sperat în România.

„Prin renunțarea la â din a se extrăgea, cu penseta, nervul latin al limbii române”

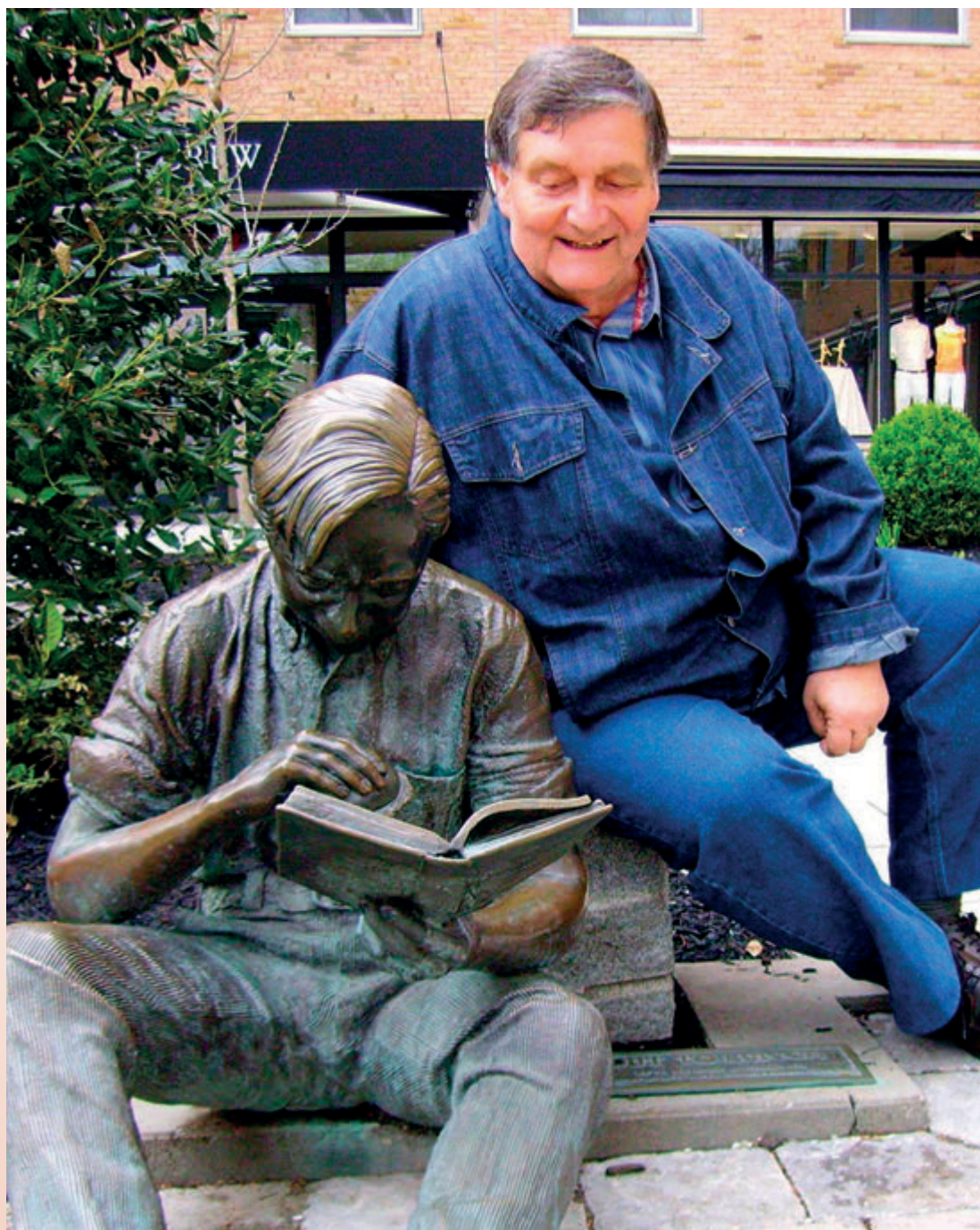
S-au adus și unele argumente lingvistice împotriva scrierii cu â din a...

Unii aduc în discuție faptul că â nu provine numai dintr-un *a* latin, ci și dintr-un *o* latin, dintr-un *e* latin sau chiar dintr-un *i* latin, ceea ce înseamnă că există cazuri în care scriind cu â din *a* ne îndepărtăm de limba latină. Asta este însă o judecată rece (și falsă, ca orice judecată rece), fără legătură cu realitatea comunicării lingvistice. Noi trebuie să luăm în considerare cuvintele care contează cu adevărat, care emoționează, care au o irizație mitică și vom constata că dacă ele conțin un â, acel â este în cele mai multe cazuri derivat dintr-un *a* latin. Este obscur un afiș din care reiese că o formație de muzică va *cinta*. În schimb, dacă scrie pe el că formația va *canta*, latinitatea limbii noastre este recognoscibilă chiar și de către un ins necultivat, din orice țară occidentală. Este rebarbativă sintagma *flori de cimp*, care apare eventual ca explicație la o ilustrată. Dar sintagma *flori de camp* o înțelege aproape oricine. În lume nu există *cimpusuri universitare*, ci *campusuri universitare*. Scriu cu â din *a* și din alt motiv: pentru că vreau să contest în felul acesta, în

fiecare zi, o normă ortografică instituită abuziv în timpul stalinismului. Instituită nu din rațiuni lingvistice, ci din rațiuni politice. Prin renunțarea la â din *a* se extrăgea, cu penseta, nervul latin al limbii române. După 1989 ar fi trebuit să ne scuturăm repede de tot ceea ce amintea de un stil de viață impus de o forță de ocupație.

Dar noi ne-am îndrăgostit – se pare – de lanțurile noastre. Ni le-am desfăcut încet, cu un fel de părere de rău, iar câteva verigi le mai păstrăm și azi, intrate adânc în carne. Am explicat în repetate rânduri de ce, nefiind monarhist, am pledat totuși, de câte ori am avut ocazia, pentru aducerea regelui Mihai în România ca rege. Printr-un asemenea gest, am fi arătat că nu recunoaștem în nici un fel legitimitatea regimului comunist și că ne întoarcem la situația dinainte, când eram noi înșine. Abia *după aceea*, dacă monarhia ni s-ar fi părut o instituție perimată, am fi putut renunța la ea, în deplină libertate și numai din voința noastră. În mod similar, mi-aș fi dorit ca imediat după 1989 toți intelectualii să revină la scrierea cu â din *a*, pentru a demonstra că se situează

într-un raport de continuitate cu perioada interbelică, respingând (disprețuind, ne-recunoscând) tot ceea ce s-a întreprins de-a lungul a peste patru decenii pentru a ni se falsifica modul de a fi. Iar *ulterior* s-ar fi putut analiza calm, rațional toate problemele scrierii limbii române și s-ar fi putut ajunge eventual la o reformă a ortografiei. Din nefericire, nu s-a întâmplat așa. Academia Română a salvat situația, ne-a *obligat* să fim demni. În sfârșit, scriu cu â din *a* pentru că așa scriau, înainte de instaurarea comunismului, aproape toți clasicii noștri, de la care am învățat limba română. Am îndrăgit încă din adolescență nu numai textele lor, ci și *imaginea* textelor lor. Dacă Eminescu scria „Veronică dragă, îți sărut mâinile”, cum să scriu eu „mîinile”?

Alex Ștefănescu: „Mi-aș fi dorit ca imediat după 1989 toți intelectualii să revină la scrierea cu â din *a*”

Micul Prinț, micuța Hemingway...

Text: Corneliu Vlad

Foto: Dan Căliman

Micul Prinț își dorea de la bunul său prieten, și el etern copil, să-i deseneze o oaie. Pe Ramona Dogaru, autoarea cărții „Nu mai caut succesul”, ar ruga-o negreșit să-i povestească. Orice. Întrucât știe să o facă așa cum se cuvine. Cartea tinerei debutante în volum, apărută la „Libris Editorial”, aduce împreună „texte de proză scurtă”, cum se prezintă chiar autoarea într-un fel de „autoprefață”. De ce și-a scris singură prezentarea cărții, când, cu siguranță, nu cred că ar fi ezitat să o facă niciun nume notoriu al criticii de întâmpinare al momentului? Din sfială, din discreție? Bănuiala mea e că autoarea preferă să treacă prin lume ca om obișnuit, așa cum o face și ca observator și narator al realității, discret dar atent, netulburat dar și netulburând, interiorizat dar empatic, însă oricum sigur de forța și acuitatea sa narativă. Un autor lucid (și sensibil) se evaluează el însuși mai exact decât o falangă de experți în materie. Universul tematic al cărții e compus cu o dezarmantă autenticitate, e greu explicabil prin ce captivează, căci nu recurge la artificii metaforice, la sofisticări stilistice ori la subiecte excentrice ori senzaționaliste. E pur și simplu viață de zi cu zi, cea cunoscută și trăită de fiecare, dar... parcă altfel văzută, altfel spusă. Dacă ar trebui să-i găsec cu orice preț o filiație literară, un bunic sau străbunic, m-aș opri la Hemingway: claritate, limpezime, precizie, sensibilitate, luciditate, concizie. Și ar mai fi... O proză care cucerește în primul rând prin autenticitate, sinceritate, firesc. Te convinge că tot ce-ți spune așa e,

Ramona Dogaru scrie despre viață cu o intensitate deosebită a sentimentelor ce îndeamnă la visare sau, din contră, te face să te trezești la realitate

drept care îți găsești imediat locul în ambianță, intri pe dată în atmosferă și parcă te-ai afla acolo de când lumea. Speculez: aș zice că nu întâmplător, povestea care dă titlul volumului se cheamă „Nu mai caut succesul”. Personajul ei, Radu, fusese un tânăr „de viață”, petrecăreț dar și workaholic, pus pe fapte mari, pe făcut bani și pe trofee amoroase, pe faimă și ascensiune politică. În pragul maturității, însă (își) va spune: „Mai mult decât bani, îmi doresc timp. Timp pe care să-l petrec cu cei dragi. Sau, pur și simplu, timp doar pentru mine”. (N-ar fi fost rău să știm și noi cum se face că s-a întâmplat o asemenea „schimbare la față”.) Insist pe secvență căci, oricât ar

părea de didactică și de moralizatoare (oricum, în rezumatul expeditiv, pedestru, aici făcut), povestirea este o parabolă. Convingătoare, dar și cuceritoare. Un stil de viață de tipul slow living, derivat și el din slow food, pe care-o și încorporează, de-a valma cu slow money, slow travel, slow cities etc. (după cum ne învață atotștiutoarea Wikipedia). Ideea pe care o va lăsa unora ar putea fi narativul aparent lipsit de acțiune, dar de fapt poate că tocmai aici e secretul, dar și crezul acestei proze. Subiectul acestor bucăți de text poate fi chiar lipsa sau minima acțiune, sau doar o străfulgerare de gând, o schimbare de atitudine sau un gest care abia se observă.

Până la urmă, cred că tema cărții este cum trece timpul peste oameni, nu oamenii prin timp – din copilarie, această țară care nu există decât după ce ai părăsit-o, cum spunea cineva, până la vârsta când „să îmbătrânești e un privilegiu” - cum atât de consolator-înțelepțeste ne învață prozatoarea. Fiecare vârstă adaugă vieții zestrea ei, iar trecerea de la o vârstă la alta, oricât de subtil și de greu sesizabil se face, unui ochi ager nu-i scapă. Dovadă, ultima proză din carte. Un băiețel merge de mână cu tatăl său și parcă îi vine deodată să sară într-o băltoacă. Dar mama i-a spus să aibă grijă să nu se murdărească. Și, brusc, se oprește. „Poate că viața însăși a început să se înăsprească atunci când ne-am oprit să mai sărim în bălți...” Superbă spusă a autoarei. Brâncuși a spus-o mult mai dur, ca Sfarmă Pia-tră oltean, mic și colțos cum era: „Când ai încetat să mai fii copil, ai murit de mult”. Dar autoarea noastră, cum spuneam, trece discret, dar cu ochi necruțător și prin realitatea aievea, și prin cea recompusă în cuvinte. După toate semnele, va lăsa o amprentă adâncă și distinctă și în literatură. Dar, deocamdată, unde ești copilărie, cu băltoaca ta cu tot?

Istorie și limbă:

De la romani la români – pledoarie pentru latinitate

Text: Paul Rogojinaru

Foto: Dan Căliman

Așa cum însuși recunoaște și-și pecetluiește volumul (apărut la începutul acestui an) „De la romani la români”, lucrarea domnului academician Ioan-Aurel Pop (președintele Academiei Române) este, cu adevărat, o „pledoarie pentru latinitate”, după cum stă scris în chiar subtitlul lucrării. Istoric prin profesie, român prin naștere și latinist prin „minte, inimă și literatură”, domnia sa a simțit nevoia – și bine a făcut! – să afirme și să argumenteze latinitatea limbii române, deoarece, așa cum spune, în ultimii ani, „Există iubitori de trecut fără pregătire de specialitate, care pretind sau chiar cred sincer că istoricii de meserie sunt slabi, nepricepuți, ignoranți, vânduți unor forțe obscure, inamice și intrigante. Prin urmare, unii dintre acești amatori se dedau la construcții proprii ale trecutului românilor, alcătuiți complet rupte de realitățile istorice și mai apropiate de beletristică și știință-ficțiune. Pentru ca să fie mai accentuată credibilitatea acestor farsori, istoricii autentici sunt acuzați adesea de felurite conspirații, de ascunderea intenționată a adevărului, de obturarea unor așa-zise surse-cheie care ar arăta că românii și strămoșii lor ar fi deținut secretele universului, ar fi fost dotați cu energii cosmice, ar fi inventat scrisul, roata olarului, metalurgia bronzului și fierului etc. ...”. Tocmai de aceea, strădania domniei sale a fost de a relua cronologic etapele formării poporului și limbii române, încercând să explice cât mai pe înțeles, cu fraze simple, într-o scriere

„curat” românească, fără artificii și expresii tehnice de specialitate, că noi, românii și limba românească „de la Râm ne tragem”. „Foarte mulți intelectuali cred că și teoria descendenței romane a poporului român și teoria latinității limbii române sunt exagerări la fel de mari ca și „teoria” dacopaților sau tracomanilor, că ele pot fi puse pe același plan și că adevărul ar fi undeva la mijloc. Mai mult, în planul gândirii comune, se crede și se scrie că românii au fost capacitați să creadă că provin din romani abia la începutul secolului al XVIII-lea, printr-un efort intens, preconcept și ordonat al Școlii Ardelene. Școala Ardeleană este percepută ca mișcarea latinistă prin excelență, care i-ar fi ocolit din ignoranță și din rațiuni politice pe daci, care ar fi inventat originea romană a românilor, care ar fi „latinizat” programatic arhaica și nedefinită limbă română și care ar fi răspândit printre străini ideea romanității poporului ca să obțină drepturi politice

naționale pentru românii transilvăneni discriminați”.

Argumentare în susținerea latinității limbii române

Într-un efort organizat și bine documentat, autorul începe prin a arăta care este azi locul poporului român și al limbii române între limbile și popoarele lumii, care este specificul românilor între popoarele romani-ce, particularitățile acestuia, ajungând la creștinism și biserică la români, tot ce urmează pe mai departe, pe cuprinsul a 350 de pagini, fiind nu o lucrare istorică propriu-zisă, nu un tratat de istorie, ci o demonstrație argumentată a latinității limbii române cu propria evoluție în timp și spațiu. Așadar, în lucrarea de față, nu istoria propriu-zisă a neamului primează, cu bătălii, cu invazii, cu războaie, cu alianțe ori trădări politice, ci este doar suportul cronologic de formare a poporului și a limbii române. La toate acestea se adaugă demonstrația clară a latinității limbii

noastre, o adevărată „pledoarie pentru latinitate”. Și, pentru a nu lăsa loc cârcotașilor și cârcotelilor, însuși autorul afirmă: „Această mică lucrare și-a propus să explice chestiunea identității etnice și lingvistice a românilor în cadru universal, pe înțelesul publicului larg și, prin urmare, nu este un produs pur științific. Limbajul său nu este de strictă specialitate, fapt pentru care unii profesioniști ai domeniului ar putea să fie nemulțumiți sau dezamăgiți. De asemenea, am simplificat mult argumentațiile, spre a nu îngreuna lectura și înțelegerea mesajului cărții. Cu toate acestea, simplificarea nu a intenționat să însemne vreo abatere de la adevărul omenește posibil. Pe de altă parte, conținutul cărții operează cu mărturii culese din mai multe limbi, cu precădere din latinește, ceea ce ar fi putut să fie o barieră în calea curgerii line a lecturii. De aceea, am tradus în românește toate pasajele din alte limbi (...). Dacă nu a rezultat tocmai o lucrare simplă, clară și inteligibilă pentru unii, ori dacă nivelul ei științific-erudit nu se află la înălțimea așteptată de alții, este exclusiv vina autorului. Poate că stădania va da rezultate mai bune în viitor. Fecit quod potui, faciant meliora sequentes („Am făcut ce am putut, să facă mai bine urmașii”). Și, dacă vreți să aflați cât de mult a făcut și cât de mult a putut să argumenteze domnul Ioan-Aurel Pop pledoaria sa pentru latinitate, dacă vreți să aflați de unde vă trageți, de ce vorbiți și scrieți așa și nu altcum, încotro vă îndreptați ca limbă și ca neam, citiți-i cartea! E scrisă în românește....

Astronautul Al Bean în timp ce realiza fotografii pe Lună

A spus ce trebuia primul om pe Lună?

Text: Corneliu Vlad

La semicentenarul primului pas al omului pe Lună - 20 iulie 1969 - prin astronautul american Neil Armstrong, multă lume a scos din raftul bibliotecii și a șters de praf cartea „Pulbere de Lună: În căutare de oameni care au căzut pe Pământ”. Autorul cărții apărute în 2005 - Andrew Smith - a reconstituit epopeea spațială a misiunii Apollo 11 pe satelitul Pământului, din discuțiile pe care le-a avut cu selenauții americani de acum o jumătate de veac. Astronauții Apollo 11, Neil Armstrong și Buzz Aldrin, au devenit primii oameni de pe Lună, iar astronauții Apollo 17, Jack Schmitt și Gene Cernan, sunt următorii și ultimii până acum. Între iulie 1969 și decembrie 1972, 12 au pășit pe suprafața lunară, iar dintre ei, nouă sunt încă în viață. Cu toate că unii dintre ei erau înclinați să-și estimeze șansele de supraviețuire la doar 50-70%, niciunul nu a murit în timpul unei misiuni de așezare, deși Apollo 1 a luat viața a trei bărbați pe platforma de lansare, iar Apollo 13 abia a reușit să se întoarcă pe Pământ după ce a eșuat o încercare de aterizare. După mai mult de 50 de ani, acești nouă bărbați sunt singurii pământeni care au rămas și care ne pot spune cum e să te afli pe un alt corp ceresc. „Am venit în pace pentru întreaga omenire” Primii selenauți au lăsat pe Lună o placă inscripționată

cu numele lor, precum și cu numele președintelui Nixon, pe care era scris: „Aici, oamenii de pe planeta Pământ au pus primul picior pe Lună, iulie 1969 d.Hr. Am venit în pace pentru întreaga omenire”. Și când Nixon a aterizat pe portavionul care i-a scos din Pacific, el a declarat: „Aceasta este cea mai mare săptămână din istoria lumii de la Creație”. Astronauții întregii rase umane au avut o experiență pe care nu au împărtășit-o până la ei nicio altă ființă umană. E drept că primele cuvinte omeneste rostite pe suprafața unui alt corp ceresc au fost mai degrabă cam stângace și nepotrivite momentului. Sarcina aceasta i-a căzut pe cap lui Neil Armstrong, care, coborând scările modului lunar, a șoptit: „Este un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire”. Unii au obiectat că nu trebuie diferențiat „omul” de „omenire”, alții au vorbit de o formulare absurdă etc. Oricum, după câteva săptămâni de la prea puțin inspirată primă frază rostită pe un corp ceresc, NASA nu mai putea suporta observațiile publice repetate. „Așa am vrut eu să spun!”, a spus Armstrong. Și a tăiat-o scurt: „La naiba, chiar am făcut-o. Am pronunțat primele cuvinte pe Lună, e clar?”. De fapt, scrie un recenzent britanic al cărții, Steven Shapin, la ce te-ai fi putut aștepta, la o poezie? Dar unii oameni poate chiar se așteptau la poezie sau, cel puțin, credeau că astronauții aveau un

fel de responsabilitate față de ceilalți pentru a evoca ce simțăminte încearcă oamenii pe Lună. Dacă ar fi reprezentanți ai umanității, selenauții ar trebui într-adevăr să ne spună ceva în formule la înălțimea momentului istoric – sugestiv, emoționant, patetic, pasional.

Al Bean, din Apollo 12: „Acesta este un pas mic pentru un bărbat”

În noiembrie 1969, „The New York Times” a lansat o piesă intitulată „Trimiteți un poet pe Lună”, iar astronautul Michael Collins de pe Apollo 11 a sugerat trimiterea, eventual, a unui „preot, poet sau filosof”. Dacă vrei poezie, de ce să trimiți piloți? Îți mai aduci aminte de altceva ce a mai spus Armstrong? („Da, suprafața este fină și pufoasă, pot să o dau jos cu degetul în picioare și să adere în straturi fine, precum cărbunele sub formă de pulbere, pe talpa și pe marginea cizmelor mele. Văd amprente de căștilor și ale călcâiului pe particulele fine, nisipoase.”) Și totuși, cu toată banalitatea sa controversată, „micul pas” al lui Armstrong este în fiecare dicționar de citate, iar Andrew Smith este de opinie fermă că această primă replică pe Selene este „una dintre cele mai memorabile propoziții oferite vreodată de limba engleză” și „la fel de faimoasă ca orice fragment din Shakespeare”. Dintre cei 12 pietoni lunari,

numai Schmitt era un om de știință, nici unul dintre ceilalți nu era - cel puțin la acel moment - preot, poet sau filosof. Desigur, motivele pentru trimiterea de piloți în misiunile Apollo - mulți dintre ei piloți de testare dintre cei mai valoroși și experimentați - sunt evidente. Aceste misiuni au solicitat atât cel mai înalt grad de îndemânare tehnică, cât și cea mai sigură stăpânire de sine. Al Bean, din Apollo 12, este unul dintre puținii care au recunoscut că s-a confruntat cu frica. S-a speriat în orbită când a văzut curbura și toate craterele de pe Lună, dar „îmi amintesc că mi-am spus: «E clar, nu-mi pot face treaba», așa că am început să mă concentrez pe ecranul calculatorului, care părea la fel ca în simulator, și m-am liniștit”. Acești oameni au fost aleși să se comporte la fel de pragmatic ca în viața lor de zi cu zi. N-au fost selectați pentru sensibilitatea lor emoțională deosebită, pentru bogăția imaginației lor sau pentru talentele lor de vorbitori în public. Ei nu au fost trimiși să gândească și să simtă; NASA le-a umplut fiecare minut din timpul lor lunar cu muncă programată. Bean avea să spună ulterior că regretă că nu și-a luat din timp să se uite în jur și să-și înregistreze sentimentele, dar erau prea multe de făcut. „Primele gânduri ale lui Neil Armstrong ar fi putut fi: «Acesta este un pas mic pentru un bărbat »”, spune Bean.

Dulcele nostru grai este un brâu invizibil al unității poporului român

Text: Paul Rogojinaru

Foto: Dan Vatamaniuc/

**Arhiva Muzeului Național
al Literaturii Române**

„Mult e dulce și frumoasă/
Limba ce-o vorbim/ Altă
limbă-armonioasă/ Ca ea nu
găsim/ Saltă inima-n plăcere/
Când o ascultăm/ Și pe buze-
aduce miere/ Când o cuvân-
tăm...”. Poate n-o fi poezia
„Limba românească” cea mai
măreață odă adusă limbii ro-
mâne și nici autorul acesteia,
Gheorghe Sion (1822-1892),
unul dintre poeții importanți
ai nației, însă asta buchiseau
școlarii de gimnaziu (și bine
faceau!) acum jumătate de
secol, în încercarea de a se
„dedulci” la limba scrisă și
vorbită a neamului. La rân-
du-ne, ținem să precizăm
că nu ne propunem, în cele
ce urmează, să desfășurăm
cronologic formarea și îmbo-
gățirea limbii române și nici
să găsim aprecieri ori defi-
niții savante pentru aceasta,
ci doar să arătăm (stângaci,
poate!) de ce „Românașul o
iubește/ Ca sufletul său...”.
Ce mai învățau elevii acum
50 de ani? Că literatura
română modernă începe
cu poezia lui Ienăchiță
Văcărescu (1740-1797)
„Într-o grădină/ Lâng-o
tulpină/ Zării o floare, ca o
lumină/ S-o tai, se strică!/
S-o las, mi-e frică/ Că vine
altul și mi-o ridică...”. Evident
că versurile cu pricina nu fac
fala poeziei românești și nici
Ienăchiță (autor al celei dintâi
gramatici românești tipărite)
nu poate fi bănuțat că a fost
atins de aripa grea de inspira-
ție a unei muze atunci când a
scris-o, dar a fost primul poet

român modern. Și tot de la
el, elevii au învățat celebrul
„testament”: „Urmașilor mei
Văcărești/ Las vouă moște-
nire/ Creșterea limbii româ-
nești/ Ș-a patriei cinstire...”.
Și dacă începuturile
literaturii române moderne
vi se par timide, naive, de o
dezarmantă simplitate, să
vedem ce se întâmpla, cu
peste două milenii în urmă,
pe meleagurile astea, după
cum scrie Constantin Noica
în „Jurnal de idei”: „Întreg
poporul românesc îmi pare
a sta – cu posibilul său față
de realul al altora – ca în
fața fratelui Alexandru.
N-are decât posibil – spre
deosebire chiar de vecinii săi
polonezi ori unguri – și nu
va face nimic în istorie, ci
va rămâne veșnic în posibil.
Stă prost cu timpul sub
toate formele – timp istoric,
eternitate sau aeviternitate,
eternitate în veac, cum
spuneau medievalii – dar
stă bine cu spațiul, pe arcu-
l acesta al Carpaților, unde
s-a înscris o preistorie mai
adâncă decât altele – cea mai
veche scriere din Europa sunt
tablitele găsite aci, la Tărtăria,
apropiate ca scriere de cea
sumeriană (v. Poghiric) –
unde apare primul gânditor,
Gânditorul de la Hamangia.
Un spațiu peste care se în-
tinde cel trac, de unde vine
Dyonisos sau mitul lui Dyo-
nisos, ca și Orfeu, cel care
a dat grecilor cultura, după
cum Prometeu dăruia oa-
menilor, cu focul, civilizația,
sau de unde vine Musaios,
legendar și el, Diotima lui
Socrate, legendară și ea, dar
unde apare în real Zalmoxis,
discipolul lui Pythagora și

Nichita Stănescu: „A vorbi despre limba în care gândești, a gândi – gândire nu se poate face decât numai într-o limbă – în cazul nostru a vorbi despre limba română este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. ... Ce patrie minunată este această limbă! Ce nuanță aparte îmi dau seama că ea are! Această observație, această relevanță am avut-o abia atunci când am învățat o altă limbă”

pe care îl admira Platon în
Charmides; un spațiu în
sfârșit care, prin interferen-
țele spirituale al Orientului
cu Occidentul sau ca loc de
trecere al aheilor și dorie-
nilor, al celților, al tuturor
semințiilor germanice, al
slavilor, al hunilor, reprezin-
tă placa turnantă a Europei.
Un spațiu deschis fiind deo-
potrivă către Occident și Ori-
ent ca nici o țară europeană
(nu și europeană, ca Rusia), și
care în definitiv este contem-
poran cu începuturile culturii
europene, de vreme ce la His-
tria, portul de la Marea Nea-
gră blocat de nisipuri după o
mie de ani de existență, este
o colonie a Miletului din se-
colele VII-VI înainte de Chr.,
adică din timpul lui Thales,
Anaximandru, Anaximene,
ceea ce te face să admiți că
în spațiul acesta, la Histria,
existau oameni care, cu ma-
nuscritele Milesienilor în

mână, se gândeau – științific,
filozofic ori mitic – la princi-
piul unic al lumii, care e apa
la Thales, la roțile de foc din
ceruri de care vorbea Anaxi-
mandru sau la aerul din ra-
refierea sau din condensarea
cărui se făceau toate – așa
cum spune Louis de Broglie
astăzi, că totul s-a făcut, poa-
te, din condensarea luminii –
și care făceau și gândeau așa
într-un ceas când în Franța
tuturor reușitelor nu existau
decât celți, sau pre-celți în
picioarele goale, ce știau să
numere doar până la 20, pe
cele 10 degete ale mâinilor
și cele 10 ale picioarelor”.

Zorii dezvoltării limbii române

Ce ar trebui să înțelegem
de aici? Că dincolo de în-
ceputurile formării și dez-
voltării limbii române până
azi, pe meleagurile astea

În „Cuvânt împreună despre rostirea românească”, Constantin Noica remarca: „După ce ai citit, în Prefața lui Hașdeu la vol. II din *Magnum Etymologicum*, că „materialul brut al lingvisticii se află mai întreg în cătune, în colibe, în bordeie”, gândul acesta îți devine o obsesie. Cum e cu puțință așa ceva? (...) Am crezut, apropiindu-ne de câteva cuvinte românești, că lucrul se întâmplă doar în cazul câtorva, de pildă în cazul cuvântului atât de nobil altădată „petrecere”. Dar nu: se întâmplă aproape cu fiecare cuvânt.»

au existat forme de cultură contemporane cu zorile încețoșate ale culturii Europene. Or, asta nu e deloc puțin lucru! Ca să revenim, este evident că, de-a lungul vremii, mulți cărturari, scriitori, poeți, oameni de cultură în general, au ajutat la formarea limbii române, la îmbogățirea, la șlefuirea ei, dăruind-o nouă vie, armonioasă, sporită, așa cum o vorbim astăzi. Cine nu recunoaște noi forme de exprimare și de îmbogățire a limbii în poezia „Dezimblânzirea” a lui Nichita Stănescu, de pildă? „De mult negru mă albi-sem/ De mult soare mă-n-noptasem/ De mult viu mă mult murisem/ Din visare mă aflasem/ Vino tu cu tine toată/ Ca să-ntruchipăm o roată/ Vino tu fără de tine/ Ca să fiu cu mine, mine...”. Sau în poezia „Boala” a lui Marin Sorescu: „Doctore, simt ceva mortal/ Aici, în regiunea ființei mele/ Mă dor toate organele/ Ziua mă doare soarele/ Iar noaptea luna și stelele...”. Ori în versurile „Se mângă și se mazăriche/ Dădeam pământ la o ridiche/ Mulgeam și caprele-n cărare/ E lapoviță și mulsoare...”.

Pe de altă parte, tot Noica (prin anii '80) atrăgea atenția asupra a ceea ce înseamnă limba română și cultura de consum. „Cultura română nu se face (și nu se judecă critic) dinăuntrul ei, ci dinafara ei. Ea se face cu alte culturi; din alte culturi, iar dacă se face cu întreaga cultură a lumii – cum a fost cazul lui Eminescu – atunci se poate obține miracolul. Cred că, într-o măsură mai mare ori mai mică, așa s-a întâmplat cu toate culturile (inclusiv cea greacă veche, franceză și germană). În orice caz, dacă e îngăduit creatorului, ba chiar obligatoriu, să se cufunde în geniul local, în particular în cel al limbii (cum făcea iarăși Eminescu), nu e îngăduit criticului să judece cultura română și operele ei (vorbesec de critici, nu de cronicari) decât după ce au întârziat în câteva culturi mari și în operele lor. Sunt deci împotriva inflației poetice de astăzi, un produs al simplei sensibilități poetice, prea des needucată și lipsită, după nefastul model francez, de orice meșteșug, disprețuind superior rima (a poeziei populare, a lui Eminescu, a lui Arghezi, a lui Blaga, a lui Ion Barbu) și

disprețuind în chip penibil ritmul, care e structura de fond nu numai a oricărei poezii, ci și a oricărei arte, cum este a cosmosului, a vieții și a gândului. Iar dacă le accept, văd în ele, în inflația poeziei și criticii de astăzi, cultură de consum, necesară și binefăcătoare chiar și ea, în așteptarea culturii de performanță”.

„Dacă nu ar fi, nu s-ar povesti”...

Tot referitor la bogăția și modulațiile limbii române, în cartea sa „Jurnalul de la Păltiniș”, Gabriel Liiceanu nota: „În Șăineanu, Noica a căutat confirmarea intuiției sale că formula „dacă nu ar fi nu s-ar povesti” (deci afirmarea inițială a faptului că povestea respectivă este adevărată) nu apare decât în basmele românești. „Inițial, mi-am închipuit că e vorba de o simplă formulă stereotipă invocată din motive de rimă. Pe urmă, am simțit nevoia s-o pun în legătură cu modulațiile lui „a fi” din limba română, care nu se limitează doar la „este” sau „nu este”, ci are și forme ca „va fi fiind”, „era să fie” și celelalte. „Dacă nu ar fi nu s-ar povesti”

ti” este o ipotetică universal negativă, care, ca atare, poate fi convertită într-o universal afirmativă: „tot ce se povestește este”. Or, „tot ce se povestește este” nu poate avea sens decât în spațiul unui logos care se modulează pe registrele sentimentului românesc al ființei, unde „este” nu are forța indicativă din alte limbi (care de altfel nici nu l-au suportat și nu l-au creat pe „dacă ar fi nu s-ar povesti”), ci toată gama mlădierilor care-l plimbă pe „a fi” de la posibilul neîmplinit la realitatea suspendată a lui „stă să se petreacă”. Deci: „tot ce se povestește a fost să fie, era să fie sau va fi fiind”. Și tot Gabriel Liiceanu nota: „Noica pornea de la ideea unei excelențe a substanței spirituale românești, detectabilă în primul rând în limbă, a unui soi de zăcămant spiritual natural, care ar favoriza în chip aparte creația la nivelul meditației filozofice, așa cum au favorizat-o de pildă limba elină și cea germană. Noica spune „românesc” așa cum ar spune „elin” sau „german” și compune cu acest adjectiv, având în minte justificarea unui „sentiment elin al ființei” sau a unei „rostiri filozofice germane”. Și de vreme ce s-au făcut filozofii întregi în jurul câte unui cuvânt – ca eidos, la greci, sau ca Dasein, ba chiar ca umilul Gestell la Heidegger – de ce nu s-ar putea face și în jurul unui cuvânt românesc, la fel de apt, ca acestea să susțină un întreg sistem de filozofie? Prepoziția românească întru, pe care nu o traduce satisfăcător nici **zu**-ul german, nici în engleză **into**, devine la Noica un operator ontologic fundamental, cu ajutorul căruia el construiește în mod spectaculos un întreg tratat de ontologie, găsind, prin această prepoziție doar, termenul de legătură între devenire și ființă”. Și, ca să încheiem cum am început, să ne bucurăm că „Mult e dulce și frumoasă/ Limba ce-o vorbim/ Altă limbă-armonioasă/ Ca ea nu găsim...”. Gaudeamus igitur!

În opinia unor arheologi, Tăblițele de la Tărtăria, care au fost datate în jurul anului 5.300 î.Hr., ar prezenta cea mai veche formă de scriere din lume.

Nu numai omul

Text: Tudor Octavian

Foto: Dan Căliman

NU NUMAI OMUL ÎȘI CAUTĂ LOCUL, ci și locul își caută omul. Deși nu realizăm asta decât la răscrucile timpului, toate locurile care ni s-ar potrivi sunt dintotdeauna ocupate. Un pictor neașezat stilistic, dar conștient de acest deficit, crede că tot ce merita a deveni pictură a fost pictat, că e destul să deschizi ochii mari, ca să vezi că există un altul care, tot ce-ai dori tu să faci, face el mai bine.

CU VREO PATRU DECENII ÎN URMĂ, un coleg din presă era categoric, în ce privea cariera sa de romancier. Nu publicase nimic, pentru că nu apuca să înceapă nimic, însă știa ce se va întâmpla când avea să-i apară marea carte. Fiindcă acesta îi era crezul: Nu scriu zece, scriu numai una și bună, cu care întorc lumea cu fundu-n sus. Astăzi, la patruzeci de ani de la teribilul său angajament, lumea e toată cu fundu-n sus, fapt care ar putea să spună că fostul meu coleg și-a scris marea carte.

DOMNUL IONESCU A FOST PROST până la 53 de ani, mai precis până în ziua de 14 octombrie 2009, orele 11.33, când toți colegii din biroul Taxe și Impozite și-au dat seama că e cam retras și tăcut fiindcă e un om foarte cult. Domnul Ionescu avea foarte rar păreri și numai despre lucruri care nu interesau pe nimeni. De exemplu, după ce se întâmpla să bea și el, ca toată lumea, o cană cu apă de la chiuvetă, nu din termos, zicea cu voce tare: Apa e bună! Colegii se uitau unii la alții zâmbind cu subînțeles, însă doar până în ziua de 14 octombrie 2009, orele 11.33, când domnul Ionescu a zis din nou că apa

e bună, adăugând, cu aerul unuia pe care modestia l-a împiedicat decenii de-a rândul să-și dezvăluie ade-vărata condiție intelectuală: N-am spus-o eu, ci Confucius, acum cinci milenii. Și astfel, citând zilnic numai din marii filozofi chinezi, indieni și arabi antici cugetări foarte adânci, precum „Când e să plouă, plouă” sau „Omul muncește, dar mai și stă”, domnul Ionescu a devenit o persoană nu doar foarte cultă, ci și foarte respectată.

TOT DESPRE PREDESTINARE E VORBA și când nu ești niciodată unde trebuie și când trebuie. Sau când ești cel mai bun dintre cei care nu contează. Sau când ești campion mondial la săritura în înălțime, categoria pitici. Sau...

ALBUMUL CU AMINTIRI DIN VACANȚELE internaționale ale familiei conțin numai fotografii realizate de domnul Varză și absolut toate o înfățișează pe doamna Varză în primul plan, fixând cu grație obiectivul, conform cu importanța momentului. Iar în depărtare și obturate în cea mai mare

parte de monumentalul ei fund, monumente faimoase: Turnul Eiffel, Catedrala din Köln, Muzeul Prado, Domul din Milano, Templul de pe Acropole...

EXISTĂ ATRACȚIE, EXISTĂ ȘI RESPINGERE. Am căutat întotdeauna o explicație la atracția pe care am avut-o pentru unele persoane, însă niciodată nu m-am întrebat de ce altele mi-au fost indiferente, deși aș fi avut poate și motive de apropiere. În câteva cazuri le-am urât doar fiindcă am fost obligat să stau în preajma lor. Un psihiatru mi-a spus că oamenii nu se sinucid numai din cauza unor iubiri neîmpărtășite, că își pun capăt zilelor fiindcă nu mai pot suporta dovezi de respingere.

PÂNĂ NU DEMULT, rețineam din biografiile unor mari artiști doar anul nașterii și al morții lor. Ca să-i pot situa astfel în estetica unor epoci și a unor lumi. Dintr-odată, fără să pot spune cu ce stimul din afară, am început să socotesc și câți ani au trăit, ca un recurs discret, dintr-un afund vinovat și îndelung reprimat al fiin-

ței mele, la echitate. Or fi fiind ei celebri, dar uite că eu, care la vârsta de șaizeci de ani am fost întins pe o masă de spital cu două ziceri de ale chirurgilor pline de parfum funerar - Măi, băiete, ce-ți trebuia ție asta! și Hai să vedem ce se mai poate face! - ei, bine, eu trăiesc și sunt semne că voi mai trăi.

AM ȘTIUT, ÎNCĂ DE MIC ȘI PÂNĂ SPRE PRIMA MATURIZARE, că viitorul țării trebuie musai construit și că eu asta făceam, clădeam un viitor fericit pentru toți. Unele detalii ale fericirii erau atât de sigure situate în timp, încât mi le amintesc și acum. În 2011, de pildă, avea să se termine împădurirea. Realizezi mai bine efectul clinic al unei presiuni ideologice abia când el a dispărut. Astăzi, lipsit de viziunea unui viitor programat științific, percep prezența ca pe o improvizație.

ÎMBĂTRÂNIND, toate devin o oboseală, chiar și odihna.

ÎN PRIMII ANI TRĂIȚI ÎN GERMANIA, românul Codiță a fost chinat de temerea că

Își caută locul...

e tot timpul în greșală, că nemții sunt atenți la tot ce face, la cum merge și cum mănâncă, amânând pentru mai târziu, pentru anii în care putea să și înțeleagă ce a greșit, atât reproșurile, cât și mijloacele de reeducare.

Am trăit o stare istovitoare de încordare, acumulând niște vinovății fără nume, spune domnul cetățean german Koditza, o neli-niște care lasă urme. Nu pot să le-o iert și, de fapt, nici nu știu ce-i de iertat.

CITIND BIOGRAFIILE UNOR PERSONALITĂȚI

care au marcat, așa cum se spune și în titlul unei enciclopedii, istoria civilizației, domnul D. trăiește un sentiment confuz de culpă amestecat cu unul și mai supărător de resemnare.

La optzeci și patru de ani, domnul D. nu mai are toată viața înainte, o are înapoi, iar dacă se uită înapoi, nimic din ce a făcut el ca om de știință, cu mai multe cărți despre structurile cuantice primare, nu se compară cu ce a făcut oricare din cei o mie de oameni de seamă din enciclopedie, scriitori, pictori, arhitecți, savanți și chiar războinici.

Domnul D. deschide enciclopedia la câțiva ani odată cu îndârjirea mocnită a nedreptății care simte că i-a scăpat ceva important, că există un câștig în orice eșec. Și fiindcă stăruința e întotdeauna răsplătită, chiar dacă nu realizezi și în ce chip, domnul D. are o revelație. Și nu o are ori-cum, ci întâmplându-se ca în fișele biografice ale unor artiști celebri din Renașterea italiană să apară aceeași lamentație: muriseră tineri, fapt care sugera că, trăind ei cât domnul D., ar fi devenit și mai faimoși.

Ei, așa a fost să fie!, exclamă domnul D., dând mult mai relaxat pagină după pagină și enervându-se cu măsură, doar când

citește că Rabindranath Tagore, Ramses al II-lea și Tițian au trecut binișor de nouăzeci de ani.

I-AM PROPUS UNUI PICTOR

să-i cedez colecția mea de CD-uri cu muzica clasicilor la schimb cu un tablou. Pictorul m-a întrebat câtă muzică îi dau, nu câte CD-uri. Cum întrebarea interesa cantitatea într-un mod cu care nu eram obișnuit, i-am răspuns: Cam un metru și ceva de Beethoven, câte jumătate de metru Haydn și Haendel, vreo treizeci de centimetri Bach, douăzeci de centimetri Vivaldi, numai un lat de palmă Schubert, dar aproape un metru de Mozart... Un metru de Mozart, a făcut el ridicând ochii în tavan cu multă preocupare, s-a făcut!

UN ȘCOLAR ZURLIU CU O TROTINETĂ

a nimerit într-un bătrân, care, căzând, s-a lovit cu capul de trotuar și a murit. Formula oficială care apare în anchetă este „obiectul cauzator de deces”. Cum adică să te calce

o trotinetă?!, se miră rudele mortului, ce-o să i se scrie omului pe cruce? Nimeni nu pomenește de școlar. Doar de mort și de jucărie.

SOȚIA UNUI SCRITOR,

care a publicat mai multe romane de dragoste, a divorțat pentru că, citindu-le, nu-și dădea seama care dintre bărbații din cărți, ce-și înșelau nevestele, era bărbatul ei. Faptul care a decis divorțul, la ultima lansare de carte, au fost numeroasele și frapantele asemănări, între doamnele invitate la librărie - prietene, vecine și chiar verișoare - cu unele personaje feminine vicioase. Orice roman - a încercat să-i explice soțul chiar și la proces - este în cea mai mare parte o chestiune de imaginație. Așa o fi - a zis soția - dar pe mine mă interesează numai ce simt eu că e în cea mai mică parte.

LA CURSURILE DE FUNCȚII ALE LOCUINȚEI,

în anii pe care i-am irosit cu arhitectura, învățam că de aceea toate blocurile trebuie să

aibă balcoane, ca să iasă seara proprietarii cu scaune și șezlonguri să ia aer. Unele absurdități au calitatea că nu te întrebi niciodată de rațiunile lor. Fapt e că, urmărit pentru totdeauna de niște lecții care nu-mi impuneau să gândesc, am ridicat adesea privirea spre balcoanele blocurilor, ca și cum așteptam să văd în toate cetățeni cu scaune și șezlonguri luând aer, dar nu țin minte să fi văzut vreunul, nici ziua și nici spre seară.

LA NUNTA DE ARGINT A UNUI VECHI PRIETEN,

acesta ne-a rulat, într-o nouă condiție digitală, un film de amator făcut cu foarte mulți ani în urmă, pe o plajă, la mare.

În film apăreau cei mai mulți dintre invitații vârstnici de la aniversarea gazdelor, goi, veseli, tineri și frumoși, iar printre ei și un ins agitat și cu un mers caraghios, genul acela de om în plus, care pare tot timpul că își caută locul și suferă că nu-l găsește. Insul eram eu.

Lirica lui Ion Minulescu înfiorează sufletele noastre de peste un veac

Text: Paul Rogojinaru

Foto: Dan Căliman

„În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână/ Orășenii, pe trotuare,/ Merg ținându-se de mână...” Adevărul e că, în acea primă sâmbătă a lunii august, când am purces să vizităm Casa Memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian”, situată pe Bulevardul Profesor Doctor Gheorghe Marinescu nr. 19, Sector 5, București, nu era nimeni pe stradă. Pesemne „orășenii” erau plecați în vacanță, gârzi-le de la Palatul Cotroceni, de peste drum, moțâiau în post, iar nouă (eu și colegul fotoreporter), pe zăpușeala de afară, numai să ne ținem de mână nu ne ardea. Cu pași moi, abia prelingându-ne pe trotuare, înaintam fleșcăiți în caniculă, bodogănind plouatul ăla „de trei ori pe săptămână”, prezent doar în „Acuarela” lui Minulescu, total absent în seninul spațiu bucureștean. Am ajuns la blocul vechi, ridicat în perioada interbelică, în fața aceluiași uși grele, de fier și sticlă, la care mai bătusem în urmă cu câteva luni, atunci când am fost în vizită la Casa Memorială „Liviu și Fanny Rebreabu”, și tot versul minulescian ne bântuia : „Cheia ce mi-ai dat aseară-/ Cheia de la poarta verde-/ Am pierdut-o chiar

aseară!.../ Dar ce cheie nu se pierde?”. Cum n-aveam cheie, am sunat la interfon. Un „clic” metalic ne dă bine-cuvântarea și trecem „dincolo”, victorioși, ca și cum am fi trecut de porțile Raiului, păzite strașnic de Sf. Petru. Ne opintim două etaje pe scări, batem la ușă, ni se deschide și intrăm în „universul minulescian”, cum, prozaic, ar spune mulți confrăți.

De lângă Macedonski și Delavrancea, vecin cu Rebreanu

De menționat că, în 1934, soții Minulescu se mută din Calea Dorobanți (unde îi avuseseră ca vecini pe Macedonski și Delavrancea) într-un apartament cu 5 camere, cumpărat, cu împrumut, în fostul „bloc al profesorilor”, situat pe strada Gheorghe Marinescu, devenind vecini cu familia altui titan al literaturii române, scriitorul Liviu Rebreanu. În anul 1991, artistul plastic Mioara Lucreția Minulescu, fiica lui Ion Minulescu, donează apartamentul cu tot ce se află în el, prin testament (mai târziu, în 1997, și prin contract de donație), Muzeului Literaturii Române, cu dorința ca acesta să rămână exact cum l-a lăsat ea. Așa l-am găsit și noi....

Alături de câteva obiecte personale ale poetului, se află scris pe o coală îngălbenită de vreme „De vorbă cu mine însu-mi POEM LICHID distilat de Ion Minulescu”. Am aflat de la curatorul casei memoriale că poetul avea vin făcut de el, pe care puneastfel de etichete, iar vinul era destinat doar consumului propriu

Acum, vedeți dumneavoastră, de cele mai multe ori, casele memoriale ale personalităților de seamă ale culturii române, oferă avantajul (ca-n reclamele cu 2 în 1) de a vă situa în spațiul intim al scriitorului, dar și de a vizita, în același timp, adevărate galerii de artă: pictorii și sculptorii au făcut cadouri pânze și statuete scriitorului, iar scriitorul, poate, le-a dedicat versuri! Astfel, holul de la intrare este înțesat de tablouri în peniță, creion, acuarela, ce atârnă pe pereți, unele lângă altele, de sus până jos. Imediat, după ușă, se află un portret al poetului, mai jos o oglindă și două vase de ceramică pictate. În față, un cuier cu un costum popular, multe schițe pe perete, două statuete create de Claudia Millian și un „Cap de negresă”. Apoi, un portret al Claudiei Millian, realizat de Oscar Han, și o ladă de zestre, în stil oriental, cu spătar, sculptată în filigran. Tot aici găsim o caricatură, făcută de Gruia Păunescu, în care este reprezentat Minulescu ținând o țigară de foi în gură.

În camera fetei, a Mioarei, găsim un alt tablou al Claudiei Millian, semnat de Iosif Izer, obiecte de artă plastică, lucrări ale Margaretei Sterian și un tablou al lui Victor Brauner (Portret Ion Minulescu – 1924). Tot aici, de „producțiune” mai recentă (probabil anii '80), se află un televizor alb-negru Diamant 2520, o combină audio cu pick-up și casetofon, o canapea și o oglindă. Camera Claudiei Millian conține o colecție de icoane pe sticlă, două dulapuri, o canapea și o masă de lucru. În camera de zi avem scaune și canapea, etajere cu sfeșnice, două măsuțe mici (confectionate de Mioara). În sufragerie se află o masă pentru 10 persoane, servante, o vitrină cu legitimații, ceasuri, decorații (printre care „Legiunea de Onoare”) și un tablou cu Minulescu trăgând din trabuc. Camera de lucru a poetului are, evident, masa de lucru din lemn de brad, cu picioare în stil doric, rafturi suspendate pentru cărți, alte câteva mici biblioteci cu volume legate în pânză colorată, majorita-

Casa Memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian” a fost donată Muzeului Național al Literaturii Române de Lucreția Minulescu

tea scrise în limba franceză. Pe birou, se găsește o casetă cu cartușe de revolver, suport pentru pipe, caricaturi, etc. În sens opus, într-o nișă, se află o canapea micuță, unde, pesemne, poetul mai mult moțăia, deoarece, la cât era de voluminos, e greu de crezut că ar fi avut loc acolo, pentru un somn odihnitor. Și mai e terasa... Se spune că, dimineața, după ora 6 când se trezea, suna la bucătărie să i se aducă o ceașcă de cafea (cu rom de Jamaica) și apoi ieșea pe balcon. Fete-cucuiete, studente, când îl vedeau stând tacticos pe terasă, îl strigau, aclamau, aruncau cu bilețele și îl rugau să le recite o poezie sau să le compună niște versuri. Sorbind cu nesaț (pe lângă cafea) din cupa vanității, teatral, Minulescu începea să recite, flatat de atenția fetelor...

„Corigent la limba română”, autobiografia lui Minulescu

Important reprezentat al simbolismului românesc, cu o poezie melodioasă, ușor de ținut minte și de recitat, cu multe dintre romanțele sale puse pe muzică și fredonate neîntrerupt aproape un secol, cu o proză teribil de gustată de cititorul interbelic, ai crede că Minulescu a avut parte de un răsfăț necondiționat, de la cel din urmă cititor și până la cel dintâi critic. Dar, parcă pentru a i se pune pe cântar cantitatea și valoarea „producțiunii literare”, a trebuit să treacă, alături de opera sa, prin „operatori analitici”, prin

critica și îndoilele unor alți mari condeieri și gânditori. Unul dintre aceștia a fost Constantin Noica, cel care nu s-a sfiit să-i critice scrierile în „Semnele Minervei”: „Fiindcă era gară și fiindcă trenul pleca, a vrut și el să încerce senzația peregrinării. Bagaj n-avea. Doar în mână gătuia o vioară tăcută, în timp ce prin creier îl înțepau așchii de versuri din cântecele pe care le „zicea” la ocazii. Cântase mult. Ielele îi hărăziseră la naștere dar trubaduresc: pune, după ureche, în cântec, mici episoade sentimentale, romanțe și minciuni, scrise tot de el. Și le rostea cu patos și sonor. Lumea, câtă îl asculta, îl numea poet. S-a trezit, mai târziu, într-un oraș cu veșmânt de lumină pe dinafară și căptușit cu jazzband pe dinăuntru. Vioara lui o simțea cum scoate sunete scârțâite. Cântecele de altădată nu se mai alto-

Nelipsitul
trabuc alături
de stilourile
scriitorului

Colecția
de pipe a
poetului

Dorința artistului
plastic Mioara
Lucreția Minulescu a
fost ca apartamentul
să rămână exact
așa cum l-a lăsat

iau în suflete și vioara a fost aruncată, iar strigătul spart. Dar vocația înăscută cerea drept de viață și trubadurul simțea nevoia să-și prelungească, fie oricum, cântecul. S-a gândit totuși multă vreme cum – apoi, convenind că cea mai bună operă e cea cu succes imediat (după cum cea mai virtuoasă femeie e cea care rezistă mai puțin), a făcut câteva piese de teatru. Rețeta succesului o știa dinainte: amesteci atâta esență pură de amor cu dialog săltăreț, presari deasupra, ca și neglijent, ceva praf de spirit și pui totul la fiert. Știți cum fierb inteligențele apoase: numai la suprafață. Clăbuci mai se ridică din mintea lui, zorind lumea către explozie admirativă. Câțiva, slabi de supapă, au fluierat. Dar cei mulți (nu proști: prostia nu e cantitativă), adunând în ei clăbuc

de clăbuc, s-au simțit grei de presiune interioară. Din nenorocire, spectacolul se sfârșise și impulsurile s-au putut liniști în muget de aplauze. Lăutarul poet devenise redutabil autor dramatic. Dar el (ca o artistă care știe să se retragă la timp), ghicind ascuns încheierea carierei sale, a simțit inopinată nevoia de a-și lăsa o autobiografie. Și a scris-o sub forma veselă și tristă a unui roman: Corigent la literatură. Posteritatea îl va lăsa repetent...(desigur, ironizare a titlului corect: Corigent la limba română)”. Afară, căldura ne-a îmbrățișat atât de strâns, că ne-au trecut toate transpirațiile. Ce n-am fi dat, să „fredonăm”, ca la venire, tot versul minulescian: „În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână/ Un bătrân și o bătrână/ Două jucării stricate/ Merg ținându-se de mână...”!

Casa memorială este un mic muzeu, în care se află picturi valoroase ale unor artiști precum Iosif Izer sau Victor Brauner

Actele de identitate ale trubadurului ce a cucerit inimile tinerele care-l rugau să le recite din versurile sale

Un duel istoric pe o scenă a artei: „Ștefan cel Mare – Vaslui 1475”

Text: Milena Ispas

Un tărâm numit de Papa Ioan Paul al II-lea „Grădina Maicii Domnului”, a fost în trecut jefuit, atacat, fărâmițat dar apărat de bărbați în al căror sânge era înscrisă inteligența rasei de pe acel pământ al începuturilor umane. După moartea regelui Decebal, care a reușit să unească și să întărească din nou regatul geto-dac, a început un mileniu negru, vremuri biciuite de războaie nedrepte, când au apărut războinicii și voievozii neamului, basarabii, mușatinii, iar dintre ei s-a ridicat Ștefan Voievod cel Mare, care a spălat pământul de sânge și a unit din nou țara. Singura forță care poate întoarce acele timpuri în conștiința prezentului, este scena cuvântului arheologic și imaginea actului artistic. Cu această privire în trecut, unul dintre marii scriitorii iubitori de neam, Mihail Sadoveanu, fascinat de arheipul și măreția strămoșilor noștri, a creat o epopee a veacurilor, în care este adus la viață Ștefan Voievod cel Mare. Sutele de pagini pe care le-a scris, ne amintesc de regatul dacic, atât de răvnit de civilizații disperate să acapareze ceea ce nu era al lor. Așa s-a născut trilogia „Frații Jderi”, care aduce la viață trei secole din trecutul Moldovei și ne întoarce privirile spre un ocean al istoriei în plină furtună, din care se înalță unul dintre semizeii neamului, Ștefan cel Mare. Sadoveanu cercetează arhivele de la Veneția, scrierile lui Cantemir, Ureche, Neculce, Alecsandri, Eminescu, Delavrancea, Bolintineanu, Iorga și povestește într-un limbaj miraculos, cu ecouri arhaice și mierea cuvântului moldovenesc, întâlnirea dramatică dintre om și istorie. O rapsodie a oamenilor simpli, care privesc viața și

Foto: Dan Votamanu / Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române

Creatorul romanului istoric din literatura română, Mihail Sadoveanu a reușit să armonizeze realul cu legendarul într-o dimensiune fabuloasă

moartea cu o înțelepciune tulburătoare, conduși de un voievod cu minte genială, care-și organiza armata după „rânduiala veche a sciților, despre care vorbește și Herodot”. Istorie, aventură, dragoste și măreție, o rapsodie a neamului românesc.

Viziunea regizorală a lui Drăgan surprinde epopeea domniei lui Ștefan cel Mare din romanul lui Sadoveanu

Inspirat de acest tablou creat de Sadoveanu cu tușe între realitate și legendă, regizorul Mircea Drăgan dă viață conștiinței marilor bărbați care și-au apărat neamul aflat din veacuri pe acest pământ și realizează capodopera cinematografică, „Ștefan cel Mare - Vaslui 1475”, în care personalitatea actorului George Cozorici se identifică cu forța voievodului, care a uimit lumea întreagă prin inteligența lui diplomatică și de strateg militar. Regizorul a ales rezonanța anului 1475, pentru că victoria asupra

invadatorilor turci a salvat creștinismul și a schimbat destinele întregii lumi. Fiecare cadru al filmului este o mărturie a arhitecturii strategice pe care acest personaj de excepție a gândit-o înaintea vremurilor. Mircea Drăgan creează și surprinde tensiunea din cele două tabere de luptă, una încremenită în strălucire și admirație umilă în fața lui Mahomed al-II-lea, care încearcă să-și ia prin surprindere prada și Cetatea Sucevei. Aici aura monahală este însuflețită de spiritul lui Ștefan Voievod, care-și trimite oamenii de încredere să afle planurile de luptă de la Înalta Poartă, avertizează așezările vecine de pericolul otoman și dă ordin ca toți țărani să fie înarmați și instruiți, făcându-și astfel o oaste cât o țară. Filmul este un duel istoric pe o scenă a artei între două forțe actricești, Gheorghe Cozorici și Gheorghe Dinică, iar măiestria actorilor Emanoil Petruț, Sebastian Papaiani, Iurie Darie, Florin Piersic, Colea Răutu, Violeta

Andrei au făcut ca această capodoperă cinematografică să atingă măreția acelor vremuri. Filmările, au reînviat istoria la Suceava, Dragomirna, Cetatea Neamțului, iar bătălia de la Podu Înalt - cea mai importantă scenă de masă din cinematografia românească - a fost realizată cu 30.000 de persoane. Cronica în imagini realizată de Mircea Drăgan împrumută doar o parte din strălucirea trilogiei „Frații Jderi”. În cuvintele iubitorului de neam - Mihail Sadoveanu - se aude glasul străbunilor, când povestește întâlnirea domnitorului cu învățămintele lui Daniil - sihastrul Munților Ceahlău - ce auzea glasul pământului și „avea cunoștința ascunsă despre mersul stelelor și al soarelui”. Cuvântul și imaginea renasc respectul față de mărturia arhaică a vechii Dacii, care a dăinuit pe aceste meleaguri din veacul vecilor, apărată de bărbați ce purtau matricea spiritului ancestral al lui Burebista, Deceneu, Scorilo și Decebal.

Constantin I. Nottara a interpretat 700 de roluri și a trăit tot atâtea vieți

Text: Milena Ispas

Foto: Dan Căliman

Pentru câteva zeci de minute, intri într-un spațiu în care trăiești alte destine, în alt timp, sau chiar realitatea în devenire și realizezi că te afli în conștiința actului teatral, o cale spre cunoașterea trăirilor omenești. Luminele rampei în emanciparea spiritului teatral românesc s-au aprins pentru prima dată la 27 decembrie 1816, la inițiativa cărturarului Gheorghe Asachi, în cel mai mare centru de cultură al țării, orașul Iași. Drumul istoriei a fost iluminat de mișcarea apostolilor culturii românești de la 1848, când s-au deschis noi dimensiuni pe harta evoluției sociale. Au fost înființate instituții culturale și de învățământ, a apărut presa în limba națională și o mișcare teatrală, conform ideilor iluministe. Arta devenea cartea morală de emancipare și de evoluție. Măreția acelor vremuri este adusă în conștiința prezentului prin deschiderea porților Palatului Șuțu, o frumusețe neogotică, ce poartă emblema Muzeului Municipiului București, un loc plin de ceremonie arhitecturală, unde se aniversează 200 de ani de la primul spectacol în limba română din fostul Principat al Țării Românești și 160 de ani de la nașterea uneia dintre cele mai mari personalități ale culturii românești, Constantin I. Nottara. La Palatul Șuțu întâlnești un secol din istoria teatrului românesc, în care simți tensiunea primului turneu oficial al Teatrului Național din București în Transilvania anulului 1919, când actorii celebrau unirea cu țara. Fastuoasa cameră a palatului este dominată de portretele

Portret realizat de pictorul Corneliu Baba, primit în dar de Nottara de la soția lui, actrița Amelia Welner

celui care a fost întemeietorul teatrului românesc modern, Constantin I. Nottara, care amintesc forța trăirilor în rolul lui Ștefan cel Mare, Luca Arbore, Octavian August, Richard al III-lea, Hamlet sau Despot Vodă.

Arta spectacolului „naște viață”

Născut în anul de renaștere națională 1859, purta astfel semnul unui destin măreț, evoluția lui artistică dovedindu-se a fi o revelație în teatrul românesc. La absolvirea Conservatorului, a câștigat admirația prințului Ion Ghica, iar lumea criticii teatrale a fost uimită de interpretarea primului personaj „Don Salust”. Era

Generația de actori care l-au avut ca profesor pe Nottara, în anul 1933

Medalii primite: Coroana României, Merit cultural în grad de mare ofițer, pentru 50 de ani de artă teatrală, acordată de Ferdinand I, în anul 1925; Steaua României; Meritul Cultural în Grad de Cavaler clasa I pentru servicii, medalie acordată de Carol al-II-lea, în anul 1931

atât de fascinat, încât concepea actul artistic, printr-o sinteză analitică între natura umană și creația literară. Cu o măiestrie de înalt rafinament, a interpretat 700 de roluri și a trăit tot atâtea vieți, la fel de intens, pe tărâmul shakespearian, al Greciei antice sau al istoriei lui Ștefan cel Mare. Mare iubitor de țară, în timpul Primului Război Mondial, împreună cu George Enescu și Maria Ventura a mers pe front să aline durerea răniților, unde l-a descoperit pe George Vraca, într-un spital din Iași. Nottara considera că arta spectacolului este cea mai complexă dintre toate artele, pentru că ea „naște viață”. Cunoștea ușa mis-

terioasă prin care intra în universul scenei, unde a trăit până la finalul vieții, când a fost adus cu targa pentru ultima apariție, în rolul lui Eduard al IV-lea. Nottara făcea parte dintr-o elită de scriitori, dramaturgi și actori, care credea în forța morală a artei. Rezonanța sa artistică a transformat lumea culturii românești, formând noi valori, printre care se numără nume celebre, precum Tony Bulandra, Velimir Maximilian, Ion Manolescu, Maria Filotti și Elvira Popesco. Expoziția este un gest nobil al profesioniștilor Muzeului de Artă București, care încoronază Capitala cu eleganța și sclipirea morală a celor vremuri.

Manuscrisul cărții „Amintiri”, pe care C. I. Nottara a scris-o în perioada 1925-1930 și primul volum editat în 1936; peniță din argint primită de la fiul lui Constantin C. Nottara; icoană cu Sfinții Constantin și Elena pe care o ținea la pat, deasupra capului

O vară fierbinte la Biblioteca Metropolitană București

Text: Pavel Stâncă

Foto: Arhiva Bibliotecii

Metropolitane București

Biblioteca Metropolitană București (BMB) ne-a obișnuit cu o multitudine de evenimente de care locuitorii Capitalei să se bucure de la mic la mare, iar vara aceasta, poate fi descrisă în câteva cuvinte care spun multe: cărți, muzică, teatru, culori și multă voie bună! Chiar din primele zile ale lunii iulie, Biblioteca Vasile Alexandri a organizat ateliere de handmade, pictură, desen și modelaj în cadrul „Clubului micilor artiști”, Biblioteca George Coșbuc a organizat „Cenaclul AntiM” (dezbateri pe teme literare și prezentări de creații proprii), Biblioteca Gheoghe Șincai a organizat atelierul de scriere și ilustrare creativă - „101 Basme Românești” -, la Biblioteca Otilia Cazimir s-a desfășurat un atelier pentru situațiile în care Crucea Roșie poate interveni în ajutorul populației, La Biblioteca Mihai Eminescu a avut loc „Atelierul cunoașterii” (dedicat copiilor), Biblioteca Liviu Rebreanu i-a încântat pe cei mici cu un joc de cuvinte noi în „Clubul de scrabble”, în timp ce Biblioteca Mihai Eminescu i-a atras pe copii cu „Atelierul de lectură”, unde au fost citite cele mai frumoase povești, iar la Biblioteca Lucian Blaga s-a desfășurat conferința „Patologia memoriei - abordare interdisciplinară”.

Arte plastice, teatru, lecturi, basme și ateliere creative

Ei bine, dacă în tradiția populară luna august se mai numește și „gustar” sau „secelar”, pentru cei care au trecut pragul Bibliotecii Metropolitane București, august a avut foarte multe

Teatrul de păpuși „Licurici” al BMB, animația, piesele de teatru susținute de trupa Agape a Colegiului Național Mircea Cel Bătrân din Râmnicu Vâlcea, dar și o „adevărată” vânatoare de cărți (book hunting) născute din basmele românești ne-au adus multă voie bună și distracție pentru toate vârstele

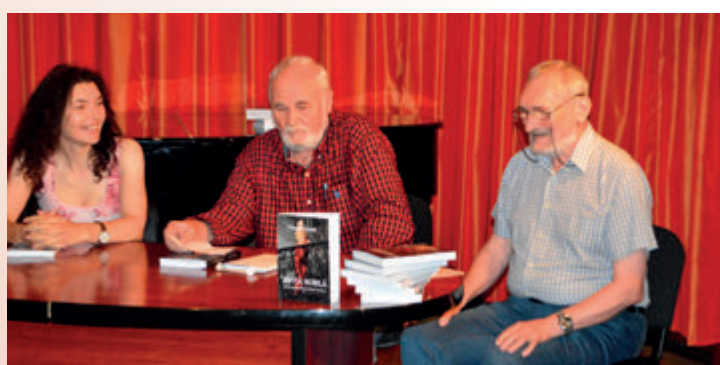
Biblioteca FUNtastică în Parcul Kiseleff

denumiri. Și asta, bine-nțeles, datorită multitudinii de evenimente organizate nu doar în sediul central, ci în toate sucursalele acesteia. Chiar pe 1 august, luna a debutat cu vernisajul unei expoziții inedite de pictură, care face parte din Stagiunea Permanentă de Artă Plastică „Temeiuri”, intitulată „Romanian Urban Sketchers 2019”. Tot în aceeași zi, la Filiala Gheorghe Șincai a fost o expoziție de carte, 104 ani de la nașterea scriitorului Gellu Naum. Pe 3 și pe 10 august, „Biblioteca FUNtastică”, împreună cu Teatrul de păpuși „Licurici” al Bibliotecii Metropolitane București, a

poposit în Parcul Titan, cu întâmplări și povești nemaiauzite, cu personaje dragi, dar și cu multe surprize. Apoi, pe 5 august, s-au sărbătorit 97 de ani de la nașterea scriitorului Marin Preda, la Filiala Marin Preda. În zilele de 14 august și 28 august, Filiala Dimitrie Cantemir a organizat „Cenaclul AntiM”, dezbateri pe teme literare, lecturi din creația proprie, poemul Like. Filialele BMB au avut porțile larg deschise și pentru copiii mari și mici, care au fost invitați la activități precum: „Timpul meu liber!”, „Eu pot și singur” sau poți scrie o poveste la „101 Basme Românești”, prin crearea de

basme românești ilustrate, ori „BiblioVacanța”, (atelier de jocuri și de lectură). Dar pentru că vorbim de cărți, lectură și bibliotecă, nu putea lipsi evenimentul omagial dedicat „Zilei Limbii Române” (pe 30 august), la Filialele Vasile Alecsandri și Nicolae Bălcescu. Oricine este pasionat de cărți, aventură și relaxare, poate consulta calendarul integral al evenimentelor culturale derulate în filialele BMB pe site-ul <https://www.bibmet.ro/>

Ce mai trebuie neapărat să amintim, este că Biblioteca Metropolitană București este o rețea de biblioteci publice, aflată sub patronajul Primăriei Municipiului București, care facilitează accesul la informare și lectură, prin serviciul gratuit de împrumut la domiciliu. Prin complexitatea ofertei culturale pe care o pune la dispoziția publicului în filialele sale răspândite în toate sectoarele Bucureștiului, BMB contribuie activ la îmbunătățirea calității vieții membrilor comunității.

La sediul central al BMB, din str. Tache Ionescu nr.4, a avut loc lansarea cărții „Ispita nobilă”, autor Cristina Istrati. Romanul a apărut Editura InfoRapArt

Condeiiul, o armă redutabilă a Armatei Române: 160 de ani de la înființarea „Observatorului militar”

Text: Elena Boholt

Foto: Dan Căliman

Presa militară românească a sărbătorit pe 23 iulie a.c., 160 de ani de la apariția primului număr al revistei „Observatorul militar”. Un eveniment excepțional pentru lumea presei și pentru gazetăria românească în special, dacă ne gândim la misiunea nobilă a jurnalistului de presă militară. La început, revista avea rolul de a-i ține la curent pe ofițeri cu ultimele evoluții militare pe plan european ale unui secol străbătut de mari transformări politico-militare - căci secolul al XIX-lea a fost o perioadă a istoriei omenirii caracterizată prin importante fenomene politice și culturale - însă „Observatorul militar” a realizat un arc peste timp, dezvoltându-și misiunea de informare obiectivă asupra vieții militare. Evenimentul a avut loc la Sala de Marmură a Cercului Militar Național din București, unde maeștrii condeiului, ai presei radio și tv militare au fost sărbătoriți de conducerea Ministerului Apărării Naționale. Comandorul Alexandru Leaua, directorul Trustului de Presă al Ministerului Apărării Naționale, a vorbit despre rolul și însemnătatea presei militare române, realizând o scurtă trecere în revistă a ceea ce reprezintă astăzi trustul de presă: „Presa militară a fost prezentă în principalele momente ale istoriei neamului nostru. Odată cu crearea Armatei Române moderne, în anul 1859, a luat ființă *Observatorul Militar*; Studioul Cinematografic al Armatei s-a înființat în 1916, în marele război; emisiunea *Ora Ar-*

matei - emisiune de radio - a debutat în 1940, pe timpul celui de-Al Doilea Război Mondial; emisiunea de televiziune *Pro Patria* a apărut pe micul ecran în anul 1968, pe timpul invaziei sovietice în Cehoslovaciei; de 4 ani, avem emisiune de radio online *Vocea Armatei*, pe Internet, pentru că, nu-i așa, dacă nu ești pe Net, nu ești! Nici vremurile nu sunt foarte liniștite. Suntem foarte aproape să avem și o televiziune militară tot pe Internet, www.armatatv.online”. Redactorul-șef al „Observatorului Militar”, col. Florin Șperlea, a subliniat faptul că „sunt puține publicații astăzi care se pot bucura de longevitatea Observatorului militar. Au trecut 160 de ani de la apariția primului număr la 23 iulie 1859 și 75 de ani de apariție neîntreruptă sub egida Ministerului de Război, Forțelor Armate sau Apărării Naționale. Doar *Telegraful român*, ziarul creat de mitropolitul Andrei Șaguna, în 1853, la Sibiu, se poate fâli cu apariția sa neîntreruptă de la jumătatea veacului al XIX-lea până astăzi. Ceea ce individualizează *Observatorul militar* în peisajul românesc marcat de profunde prefaceri politice, economice, sociale și militare din miraculosul an 1859, inauguralul României moderne este determinarea a doi ofițeri în rezervă la data apariției primului număr al hebdomadarului, colonelul Ion Voinescu și locotenentul Grigore Lipoianu, de a coopera, în pofida gradelor militare atât de îndepărtate în ierarhia militară, pentru a tipări, pe banii lor, un produs publicistic menit să îi țină la curent pe ofițeri mai

Comandorul Alexandru Leaua, directorul Trustului de Presă al Ministerului Apărării Naționale

cu seamă (căci soldații erau majoritatea lor analfabeți) cu ceea ce se petrecea în fenomenul militar european. (...) Am crezut mereu în forța cuvântului scris, în capacitatea lui de a influența decizii pentru binele colectiv și am crezut întotdeauna că îndemnul caragialean - «Cinste și gramatică!» - trebuie să ne inspire pe toți aceia care ținem un condei în mână, definindu-ne pe noi înșine ca jurnaliști, guvernându-ne carierele și dirijându-ne pașii corect într-o profesie admirabilă, aleasă tocmai pentru a putea fi vocile Cetății”.

Gl. lt. Cătălin Zisu:
„Suntem aici pentru cei care nu mai sunt și care au lăsat o ștachetă foarte înaltă presei românești”

Cu această ocazie, general-locotenent Cătălin Zisu, comandantul Comandamentului Logistic Întrunit a primit din partea colonelului Florin Șperlea o diplomă, în semn de prețuire și suport acordat presei militare.

„Suntem aici pentru cei care nu mai sunt și care au lăsat o ștachetă foarte înaltă presei românești, României în general și Armatei Române”, a

afirmat generalul-locotenent Cătălin Zisu care, totodată, a dezvăluit invitațiilor care a fost principalul motiv pentru care a ajuns general al Armatei Române: „Faptul că sunt general al Armatei Române, sunt în principal datorită dumneavoastră și datorită emisiunilor care, cu mare dibăcie, regizorul Valeriu Pricină, pe vremuri ni le prezenta și m-a făcut să iubesc și să intru în acest areal complex frumos, deosebit, al Armatei Române”. La Palatul Cercului Militar Național au fost prezenți și secretarul general al MAPN Codrin Munteanu, locțiitorul pentru resurse al șefului Statului Major al Apărării general-maior Teodor Inci-caș, șeful Direcției Planificare Strategică general-maior Iulian Berdilă, șeful Direcției Informare și Relații Publice colonel Constantin Spînu, generali și ofițeri în activitate, rezervă și retragere, foști jurnaliști militari, dar și jurnaliști civili. Special pentru a sărbători 160 de ani de presă militară românească, sub coordonarea colonelului Florin Șperlea a fost editat un număr special al revistei „Viața militară”, dar și albumul bilingv „O istorie în imagini a presei militare”.

Editura Herald ne aduce colecții de carte despre dezvoltarea armonioasă și deplină a relației cu sinele și cu cei din jur

Text: Paul Rogojinaru

V-ați întrebat vreodată cât de importante sunt editurile în promovarea și consolidarea culturii, câtă pricepere, muncă și dăruire, câtă trudă ascunsă (așa cum spunea eroina din Lorelei, de I. Teodoreanu: „Cine nu cunoaște setea și truda ascunse într-un bulgăre de sare, să stea la o parte.”) se află în spatele fiecărei cărți tipărite? Adresându-se unui anumit gen de public, Editura Herald are un profil editorial cu peste 30 de colecții de carte, instrumentele pentru o dezvoltare armonioasă și deplină în relația cu sine, cu ceilalți și cu lumea în care trăiește. Temele tratate acoperă o arie vastă de domenii: de la contactul nemijlocit cu întreaga moștenire pe care ne-au transmis-o culturile și civilizațiile străvechi (budism, hinduism, sufism etc.), la investigarea trăsăturilor psihice și emoționale care ne definesc ca oameni moderni (psihologie, terapie de cuplu, parentaj); de la dezvoltarea unei strategii personale de viață bazate pe confort și siguranță

afectivă, la deschiderea către faptele exterioare nouă și formarea unei viziuni cuprinzătoare asupra modului prin care știința reușește să ne dezvăluie adevărul despre lumea în care trăim (mindfulness, neuroștiințe, știință, filosofia științei și a minții). Mai multe detalii am aflat de la Delia Gavrilă, PR-ul Editurii Herald.

Ce cărți putem găsi la Editura Herald?

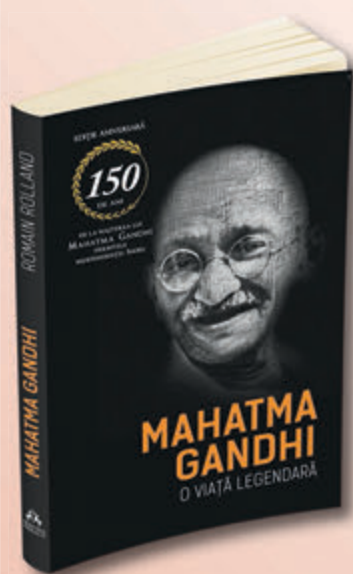
Una dintre lucrările care merită citite ar fi **„Barbarii – Civilizații dispărute”, de Peter Bogucki**. Ne gândim adesea la civilizațiile antice din Grecia și din Roma ca fiind leagăne ale culturii vestice, locurile în care au luat naștere și de unde s-au răspândit pretutindeni toate ideile despre lume, de la modul de a guverna o țară, până la artă și filozofie. Dar, așa cum Peter Bogucki ne reamintește în această carte, Grecia și Roma nu s-au dezvoltat în izolare. De jur împrejurul lor existau comunități rurale care aveau culturi remarcabil diferite, unele despre care puțini dintre noi mai știu câte ceva.

Bogucki urmărește dezvoltarea acestor grupuri din epoca pietrei până la căderea Imperiului Roman de Apus. Rezultatul este o prezentare fascinantă a câtorva dintre culturile aproape uitate, precum și a metodelor moderne care ne permit să le scoatem din anonimatul istoric. O alta, cu siguranță, este **„Mahatma Gandhi - O viață legendară (Biografia)”, de Romain Rolland**. În acest volum biografic, Romain Rolland aduce un tribut imaginii și luptei lui Mahatma Gandhi, omul care a renunțat la o carieră bănoasă în avocatură și care va ajunge să mobilizeze numeroasa populație a Indiei împotriva xenofobiei și a nedreptăților săvârșite de Imperiul Britanic. De asemenea, merită citit și volumul **„Mănăstirea și microscopul: convorbiri cu Dalai Lama despre minte, mindfulness și natura realității”**. Cartea este o mărturie a unui dialog fructuos între cele două perspective, în care se dovedește că budismul poate fi înțeles de o minte științifică, iar știința realizează că întrebările cu care operează actual au pătruns deja în

domeniul spiritualității. Și, nu în ultimul rând, „Istoria conflictului dintre religie și știință”, de John William Draper, o lucrare ambițioasă și incitantă, care a beneficiat până acum de nu mai puțin de 50 de ediții și de traduceri în peste 10 limbi.

Avem și un bestseller de „ultimă oră”?

Da, **„Deschiderea Porții Dragonului - Calea devenirii lui Wang Liping, maestru daoist modern din școala Longmen”, de Chen Kaiguo, Zheng Shunchao**. Este o carte rară despre biografia spirituală autorizată a unuia dintre cei mai respectați maeștri chinezi contemporani ai alchimiei interne daoiste (neidan), și anume Wang Liping, scrisă de doi dintre vechii săi discipoli. Stilul lucrării este complex: de la multitudinea de amănunte tehnice (uneori inedite), până la umorul daoist plin de subtilitate, de la citate din lucrările daoiste clasice, la întâmplări ale vieții cotidiene din istoria recentă sau mai veche a Chinei. Cartea se citește pe nerăsuflăte și îmbie la introspecție.

Emoție și sclipiri de geniu la Cenaculul Literatorul

Text: Paul Rogojinaru

Foto: Cosmin Meîtoiu

Biblioteca

Metropolitană București

Ca de fiecare dată, când este programat Cenacul revistei „Literatorul”, în cocheta sală „Auditorium” a Bibliotecii Metropolitane se petrec minuni. Mici încercări timide de poezie și basm ori pasaje din lucrări viguroase cuprinse în proză scurtă și romane deja tipărite sunt citite cu emoție în acest sanctuar de cultură, care este biblioteca, cu gândul plin de speranță al semnatarilor că „producțiunile” lor literare, într-o bună zi, se vor regăsi înfrățite cu celelalte cărți de pe rafturi ale marilor autori consacrați. Asistența a fost compusă din toate categoriile de vârstă, atât în rândul celor care și-au prezentat lucrările (de la 11 la 60 de ani), cât și în rândul însoțitorilor: părinți și bunici. După o scurtă prezentare făcută de redactorul-șef al revistei, Elena Boholț (prima femeie redactor-șef de la înființarea „Literatorului” de către Macedonski și până azi), cel care a venit în fața asistenței a fost Dan Antonescu, autorul romanului „Viața la Omoruri” și realizatorul emisiunii „Anchetele comisarului Antonescu” de la TVR. Stăpân pe sine (doar a descălcit cazuri grave de omoruri!), începe prin a spune că dedică acest volum colegilor de breaslă, cartea fiind, în fond, „viața unui polițist normal, care muncește într-un mediu anormal”. Paginile sunt scrise în ritm vioi, cu umor, se simte deja, de pe acum, „vâna” de scriitor, veridicitatea celor scrise dând-o însuși faptul că întâmplările și cazurile relatate sunt absolut reale (mai puțin numele personajelor, din respect pentru

„Nu mai caut
succesul”,
primul volum
de proză scurtă
al Ramonei
Dogaru, se
bucură deja de
critici elogioase

haina de polițist și chiar din respect pentru făptași).

A fost odată... Poezie, basm și proză

Se înscrie „la citit” Alexandra Andreea Băluță, de numai 11 ani, care ne încântă cu un basm „Povestea prințesei”, apărut în volumul „A fost odată...”, volum tipărit grație Concursului Internațional de Creație Originală „Basmele Reginei Maria”, desfășurat sub Înaltul Patronaj al Majestății Sale Margareta. Subțire ca o trestie mlădiată de vânt, cu păr lung ca de zână, cu toate mirările copilăriei în ochi, cu o voce sonoră, dar caldă, de adevărat povestitor, Alexandra ne poartă într-o lume a fetelor de împărat, cu protocoale rigurose stabilite, cu mici vanități de

prințese mofturoase, dar cu împăcări la final, pentru că, nu-i așa?, totul e bine, când se termină cu bine. Cum sufletul ei inocent, de copil, nu cuprinde și nu concepe răutatea și răutățile făcute de zmei sau balauri, singurul personaj personificat care apare în basm este un fluture grațios. Talentul ei promite, căci harul de povestitor este evident. Și numai de-ar rămâne la acest gen literar și tot te face să te gândești că, la maturitate, Petre Ispirescu sau Creangă ar avea un confrate pe măsură! Urmează Ramona Dogaru cu volumul de proză scurtă „Nu mai caut succesul”, scris cu nerv, alert, conținutul fiecărei povestiri fiind captivant. Citește (la cererea publicului, deși pregătise altceva!) o povestire care o are drept eroină principală

chiar pe redactorul-șef Elena Boholț, evident, cu numele schimbat în desfășurarea acțiunii. Vă povestim ideea principală, tocmai pentru a vă convinge cât miez de adevăr și câtă emoție conțin povestirile Ramonei. Doi ziariști din România ajung în Republica Moldova în preajma alegerilor din anii '94-'95. Trag la o gospodărie rurală cu oameni simpli, săraci ca lingura, dar atât de plini de omenie, încât taie singura găină din curte pentru înalții oaspeți. Fiorul acestei povestiri îl simțiți însă, cu adevărat, citind integral textul. Ramona Dogaru poate sta liniștită. Nu mai caută succesul, dar a venit vremea, prin acest volum, să fie ea cea căutată de succes. Cea care încheie seara este Ana Mărgulescu. Are 14 ani, trece în clasa a VIII-a, însă poezia scrisă, adâncimea gândului prefirat prin versuri, frământările, problemele pe care le ridică, temele abordate, întrebările (chiar retorice!) pe care le pune, toate consfințesc un talent vizibil și o maturitate a versului rar întâlnit la alții trecuți de mult de pragul studenției. Recită poeziile „Prاف de stele”, „Acceptă lună un cadou de la suflet”, „Nu suntem demni!”. Sala aplaudă. Merită! Iar noi am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea unei seri cu poezie, proză și basm, așa!

În romanul său, „Viața la Omoruri”, Dan Antonescu povestește „viața unui polițist normal, care muncește într-un mediu anormal”

Studiam oamenii din tramvai și mă amuzam încercînd să le ghicesc meseriile, locul de muncă, starea de spirit, orice. Asta îmi era ocupația de fiecare dimineață timp de 20-30 minute cît dura drumul. De cele mai multe ori reușeam să le ghicesc locul de muncă, mai ales al celor care coborau ca și mine la capăt. Știam că am intuit bine atunci cînd îi vedeam intrînd în clădirile băncilor și ministerelor înșirate pe strada Doamnei și pe Calea Victoriei. Nu știu dacă vreunul dintre ei avea același obicei, dar sigur nu mi-ar fi ghicit meseria. Poate doar dacă ar fi văzut că în fiecare dimineață intru în clădirea cea mai cunoscută de pe Calea

„Viața la Omoruri” roman, de Dan Antonescu - fragment -

Victoriei. Nu Capșa, Palatul CEC sau Magazinul Victoriei, ci... Poliția Capitalei. Acolo lucram de vreo trei ani. La „judiciar”. Mai exact la „omoruri”. La soluționat omoruri, nu la comis. Aceasta era o precizare ne-lipsită atunci cînd spuneam unde lucrez. Nu pentru că aș fi avut o figură de criminal, ci mai mult pentru că nu aveam o figură de polițist. Dintotdeauna mi-a plăcut să mă îmbrac și să am o tunsoare care în nici un caz nu te trimiteau cu gîndul spre imaginea unui polițist.

Spun tunsoare cu toate că termenul corect ar fi netuns. Chiar am fost printre primii polițiști care și-au purtat părul lung, prins în coadă. Ori asta chiar n-avea nimic din imaginea polițistului clasic. Polițist care cu doar trei ani în urmă era milițian. Lucrasem din '87 la Secția 1, la „economic” dar pentru că nu simțeam că acela este rostul meu în poliție am cerut să fiu transferat la judiciar. În perioada cînd am făcut aceasta solicitare, imediat după „deranjul” din '89, mulți dintre colegi fu-

geau de la judiciar spre alte domenii mai puțin stresante și care le asigurau un program cît de cît fix. Ori este cunoscut că pe hoți, tilhari, ori criminalii nu-i prinzi între 8 și 16. La judiciar știi cînd pleci de acasă, dar cînd te-ntorci, cînd mănînci, cînd dormi, nu. Poate de aceea, atunci cînd am depus raportul cu solicitarea de mutare de la economic la judiciar, mai în glumă, mai în serios, unii șefi mi-au spus că ar trebui să fiu și testat psihologic. Ei vorbeau despre testare psihologică dar de fapt se gîndeau la control psihiatric. Oricum, mi-au aprobat mutarea. Că doar nu în fiecare zi găsești un fraier care să caute munca în loc să fugă de ea.

Pasionată de împletitul luminilor din cuvinte

Nu suntem demni

Cin' ne-a făcut demni de această țară' aleasă?
De istorie și dor, de dorul de acasă?
Cin' ne-a făcut demni de munți, copaci și flori?
De oxigen, cultură și vânturi drept tenori?

Cin' ne-a făcut demni nonvalori să promovăm?
Să distrugem idealuri, nori să dezmembrăm?
Să ponegrim atâtea și atâtea milenii de frumos,
Și să trăim constant într-un cerc de vicios?

Cine ne-a permis mii de tradiții să distrugem?
Să le scaldăm în fiori și invidii, iar
mediocrul să-l alegem?
Unde ne-am pierdut patriotismul și valoarea?
Unde-i sângele de dac, urlându-și
din zbor chemarea?

Văi prăpăstioase, hăuri și vâltori,
Le-am lăsat în urmă pentru externe stupori.
Am plecat „afară”, români în număr mare,
Am uitat și de patrie, și de speranța care-i moare.

Cin' ne-a făcut demni de frumusețe și de mări?
De câmpii și brazi, de eterne căutări?
Cin' ne-a ales pe noi, un popor damnat,
Să ne ducem veacul pe-un meleag așa curat?

Cin' ne-a făcut demni peste natur' să dominăm?
Să ponegrim idealul, printre căi să alergăm?
Să ne urâm cu patos, frângându-ne, oameni mici,
Să renunțăm la pasiune, să-nlocuim
speranțele cu frici?

Țara mustește-n dulce, în dulce și-n povară,
Povară scaldată-n râuri de piersică amară,
De lacrimi de izvoare, tril de rândunici,
Și toate plâng deodată, că nu suntem aici...

*La numai 14 ani, poeziile
Anei Mărgulescu transmit
fiorul unor trăiri adânci. „Nu
suntem demni” este o analiză
dureros de reală a sufletului
poporului nostru, iar versurile
poeziei „Sânge de trandafir”
impresionează prin profunzimea
unor sentimente ajunse la
maturitate înainte de vreme*

Sunteți fericiți, români corupți și dezbinați?
Sunteți fericiți? Aveți bani și vă blazați...
Unde-s valorile, culorile? Unde
vi-i dragostea de țară?
Rămâneți toți pierduți într-un
galben ca de ceară...

Oameni pier unul după altul, bieți
arbori smulși din rădăcini,
Iar frunze-ngălbenite se sparg în ramuri de arini.
Aceleași blocuri vechi stau aplecate, prăbușite,
Așteptând să se prăvălească, deznădăjduite.

Cin' ne-a făcut demni potențial să irosim?
Bunătatea și speranța, să le pedepsim?
Cin' ne-a permis atât de-napoiată să fim?
Tehnologii robotizate, fără suflet să devenim?

Unde-a dispărut dorința de-a trăi?
Prin ce cotloane s-a dispersat arta de-a fi?
Unde ne este vechea iubire de viață?
Unde-i simplitatea dintr-a copilăriei prefață?

Arbori se rostogolesc în neștire, secerați,
Păduri rămân golașe, demnitari surdă cabrați.
De zeci de ani tot profităm și profităm,
Dar scumpei țărișoare, când
favorurile-i returnăm?

Plînge trecutul, plînge prezentul, viitorul,
Plîng copiii, privind împăienjenit cocorul
Ce tocmai a fost, cu cruzime, împușcat.
Inocentul se zvârcolește-n timp
și spațiu, tulburat...

Individualitatea s-a pedepsit,
Omul diferit, cu revoluție, a fost asuprit.
Dar ce-ți transmit eu ție, român
cu speranțe încă vii?
Protejează-ți țara, merită tu să fii!

Mai bine de modă veche, mai bine idealist,
Mai bine visător, decât nedemn din fire și rasist!
Mai bine uniți, frumoși și dornici de schimbare,
Decât păsări peregrine, cu aripi peste hotare!

Alexandra Andreea Băluță, Locul I la Concursul Internațional de Creație originală „Basmele Reginei Maria”

Pedeapsa prințesei basm premiat - fragment -

A fost odată ca niciodată un împărat și o împărăteasă care aveau trei fete: Lucy, Linda și Elizabeta. Trăiau cu toții într-un palat frumos de cleștar în jurul căruia se găsea o grădină frumoasă, bogată în flori multicolore. Palatul avea multe camere luminoase cu ferestre mari prin care puteai admira cororul de flori din grădină. Cele trei fete erau bucuria părinților. Dar, în timp ce surorile mai mari erau ascultătoare și respectau protocolul regal, sora cea mică, blondă și cu ochi albaștri, era mai rebelă și făcea ce-i plăcea. De aceea era invidiată de surorile mai mari, care, de câte ori aveau ocazia, o pârau părinților.

Supărați de toate aceste lucruri, părinți au hotărât să o trimită pentru un an de zile la o școală de bune maniere, care avea un program foarte strict. Cu toată împotrivirea ei, Elizabeta a fost nevoită să părăsească palatul. La școală s-a acomodat foarte greu și le-a scris de multe ori părinților, rugându-i să o ierte și să o lase să se întoarcă acasă. Dar, scrisorile nu ajungeau niciodată să fie citite, din cauza surorilor mai mari care le luau și le ascundeau. Împăratul și împărăteasa erau foarte supărați de lipsa veștilor de la fata lor cea mică. Azi așa, mâine așa, au hotărât să o dezmoștenească. Între timp, Elizabeta se comporta din ce în ce mai bine, învăța protocolul regal și era lăudată și apreciată pentru acest lucru de toată

Alexandra Andreea Băluță și Alteța Sa Regală Principele Radu al României, care i-a decernat diploma pentru câștigarea Locului I la Concursul Internațional de Creație Originală „Basmele Reginei Maria”

școala. Toți o iubeau și o îndrăgeau. Obținând rezultate bune, toate fetele primesc promisiunea

unui mare bal la sfârșitul anului de studiu, bal la care vor fi invitați toți părinții din ținut. (...)

CITEȘTE 4 POVEȘTI TULBURĂTOARE PLINE DE LECȚII DE VIAȚĂ

Călimara și câteva
file scrise de Cezar
Petrescu, care
a impresionat
critica literară
cu romanul său
„Întunecarea”, un
roman al suferinței
iremediabile, din
perioada Primului
Război Mondial

Câteva din
instrumentele de
scris ale lui Mihail
Sadoveanu, unul
dintre cei mai
prolifici prozatori
români din
prima jumătate a
secolului al XX-lea

Condeiuul, alinare și sabie cu două tăișuri

Cum a apărut cuvântul, prima literă,
primul instrument de scris? Etimologia
ne oferă multe explicații despre istoria
cuvintelor, originea, modificarea
formei și a semnificației lor, însă
miracolul mesajului cuvintelor nu va fi
niciodată suficient descifrat. Această
pagină o dedicăm în schimb condeielor
marilor scriitori români, care prin
operele lor au marcat cursul istoriei
literaturii române. Publicăm câteva
imagini-document ale instrumentelor
de scris folosite, de-a lungul timpului,
de Tudor Arghezi, Cezar Petrescu, Ion
Pillat, Panait Istrati și alții.

(Text: Pavel Stâncă, Foto: Dan
Vatamaniuc, arhiva Muzeului Național
al Literaturii Române)

Masa de lucru
a poetului
Ion Pillat,
contemporan
cu Alexandru
Macedonski
și Tudor
Arghezi

Câteva din obiectele personale ale lui Alexandru Macedonski

Primul succes literar al lui Panait Istrati a fost povestirea „Chira
Chiralina” (obiecte de pe masa de lucru a scriitorului)

Set de masă (călimară și creion) care au aparținut
marelui poet simbolist român, George Bacovia

Penele de scris folosite de Tudor Arghezi, cunoscut mai mult pentru poeziile sale de o originalitate exemplară